

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

18-06-2024 12:00 - 14:15

Grøndalsvej 2, lokale st. 323

Information:**Deltagere:**

Helle Bach Lauridsen
Ole Kiil Jacobsen
Jette Bjørn Hansen
Morten Korsgaard Kristensen
Rasmus Rosendahl Brink Graff (afbud)
Nikolaj Harbjerg
Rasmus Ellermann-Aarslev
Stefan Møller Christiansen (afbud)
Susanne Holst
Tanja Nyborg
Thomas Medom

Pkt. 2: Tid: 10 min. Deltagere: Gitte Lervad Lundø og Astrid Holtz Yates

Pkt. 3: Tid: 15 min. Deltagere: Jeppe Dalsgaard og Sara Sprogøe Jønsson

Pkt. 6: Tid: 20 min. Deltagere: Ninna Elisabeth Holm

Pkt. 7: Tid: 15 min. Deltagere: Nicolas Madsen og Jesper Callesen

Pkt. 8: Tid: 20 min. Deltagere: Anders Hovmark, Cecilie Arnoldi, Henrik Larsen og Birgit Møller

Pkt. 9: Tid: 15 min. Deltagere: Mikkel Munk Quist Andersen og Martha Berdiin

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 11. juni 2024.....	1
Punkt 2: Besvarelser om veje til at gøre mindre skærbaseret undervisning mulig (HBL).....	2
Punkt 3: Beskyttende tilgang til skærm i skoledagen (NH).....	3
Punkt 4: Forberedelse til byrådsmødet den 19. juni 2024.....	4
Punkt 5: Evt.....	4

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 11. juni 2024

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

11-06-2024 11:00 - 12:15

Rådhuset, rådmandens kontor

Information:Deltagere:

Helle Bach Lauridsen
Ole Kiil Jacobsen
Jette Bjørn Hansen (afbud)
Morten Korsgaard Kristensen
Rasmus Rosendahl Brink Graff
Nikolaj Harbjerg
Rasmus Ellermann-Aarslev
Stefan Møller Christiansen
Susanne Holst
Tanja Nyborg
Thomas Medom

Pkt. 4: Tid: 20 min. Deltagere: Ninna Elisabeth Holm og Ann Olivia Keblovszki

Pkt. 5: Tid: 15 min. Deltagere: Helle Mølgaard , Line Nørgaard Borgbjerg og Ole Jeppesen

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 4. juni 2024.....	1
Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 4. juni 2024.....	1
Punkt 2: Forberedelse til udvalgmødet den 12. juni 2024.....	1
Beslutning for Punkt 2: Forberedelse til udvalgmødet den 12. juni 2024.....	1
Punkt 3: Evt.....	1
Beslutning for Punkt 3: Evt.....	1

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 4. juni 2024

Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 4. juni 2024

Godkendt.

Punkt 2: Forberedelse til udvalgmødet den 12. juni 2024

Dagsorden:

1. Godkendelse af referat fra den 29. maj 2024
2. Svar på forslag fra S og KF om StudentWhistle til brug for skoleelever
3. Temadrøftelse om segregering
4. Temadrøftelse om sprogindsatser i dagtilbud
5. Skriftlige orienteringer
6. Sager på vej
7. Evt.

Beslutning for Punkt 2: Forberedelse til udvalgmødet den 12. juni 2024

Drøftet.

Punkt 3: Evt.

Beslutning for Punkt 3: Evt.

Ingen bemærkninger.

Punkt 2: Besvarelser om veje til at gøre mindre skærmbaseret undervisning mulig (HBL)

Tid: 10 min. Deltagere: Gitte Lervad Lundø og Astrid Holtz Yates

Beslutningsmemo

13. juni 2024
Side 1 af 3

Emne Besvarelser om veje til at gøre mindre skærmbaseret undervisning mulig
Til Rådmanden

Børn og Unge

Pædagogik, Organisation og Sundhed
Aarhus Kommune

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Helle Bach Lauridsen har sat forslaget på dagsorden med henblik på at besvare spørgsmål om veje til at gøre mindre skærmbaseret undervisning mulig. Rådmanden har efterspurgt en temadrøftelse på et rådmandsmøde på baggrund af dialog med en række udvalgsmedlemmer, der har stillet spørgsmål om veje til at gøre mindre skærmbaseret undervisning mulig.

Skole

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 41 87 20 63

Sagen skal ses i sammenhæng med sagen, der behandles i Børn og Unge-udvalget om en beskyttende tilgang "Tryk, sikker og reflekteret brug af Chromebooks i undervisningen", som er på udvalgets dagsorden i juni 2024.

Sagsbehandler:
Astrid Holtz Yates

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

Det indstilles, at rådmanden:

- Tager besvarelsen af de fire stillede spørgsmål til efterretning og overvejer, om det giver anledning til at stille forslag om at forbedre skolernes mulighed for at benytte veje til mindre skærmbaseret undervisning.

Spørgsmål til veje til at gøre mindre skærmbaseret undervisning mulig

I forbindelse med bestillingen af nærværende sagsbehandling er der efterspurgt informationer om fire områder: Transport ud af huset, donationer, ressourcer til materialer og styrkelse af åben skole.

Regler og rammer for transport i forbindelse med ture ud af huset

Skoleklasser har mulighed for at benytte sig af offentlig transport i forbindelse med ture ud af huset. Skal man med regionalbus, er det nødvendigt at bestille grupperejse for op til 30 personer senest syv hverdage før rejsedagen, hvis man skal være sikker på at få plads. Det er ikke muligt at bestille afrejsetidspunkt før kl. 9.

Rejser man med letbane eller bybus, er det ikke muligt at reservere plads på forhånd. Midttrafik opfordrer til, at man først påbegynder rejsen efter kl. 9. Her vil det være op til chaufførens vurdering, om der er plads til hele

gruppen. I praksis kan det betyde, at det er nødvendigt med mindst to voksne, hvis man er nødsaget til at dele gruppen op. Det er muligt at checke hele gruppen ind på skolens Rejsekort, da alle busser og letbanestop har de nødvendige standere.

13. juni 2024
Side 2 af 3

Byrådet har i Budget 2018 givet tilskud til transport med henblik på at understøtte åben skole. Beløbet svarer til 93 kr. pr. elev i 2024.

Det skal dog nævnes, at skolerne i Aarhus Kommune er stillet forskelligt i forhold til mulighederne for at benytte offentlig transport. Det gælder både i forhold til antallet af afgang og afstand til byens kulturaktører.

Tilføres der flere midler til transport, vil det give skolerne mulighed for at komme på flere ture med eleverne. Netop udgifterne til transport benævnes af flere skoler som en barriere for at komme uden for skolens rammer.

Må vores tilbud modtage donationer – og i hvilke rammer?

Som det fremgår af bilag 1, er det muligt for en skole at modtage gaver til varetagelse af kommunale opgaver. Dog er der en række faktorer, man skal være opmærksom på, hvis man som skole modtager en gave eller donation, eller hvis man iværksætter en indsamling. Det gælder fx, om der er en forventning om direkte eller indirekte modydelse. Det anbefales, at der altid foretages en konkret juridisk vurdering af, om en skole kan modtage en gave eller opstarte en indsamling.

Hvilke ressourcer er der afsat til materialer?

Indkøbet af digitale læremidler foregår centralt, og den samlede udgift beløber sig til ca. 400. kr. pr. elev pr. år. svarende til ca. 12 mio. kr. for både almen- og specialskoler. Centralt indkøb sikrer, at Børn og Unge lever op til udbudsreglerne, og der ved samlet indkøb opnås en markant besparelse. Direktørgruppen har truffet beslutning om, at systemejerskaber skal ligge centralt i forvaltningen og ikke på den enkelte skole, herunder at forvaltningen sikrer, at produkterne lever op til GDPR og datasikkerhed generelt.

De analoge materialer indkøbes decentralt, og hver skole tildeles et beløb i budgettet hertil. Til undervisningsmidler tildeles skolen 1.172 kr. pr. elev i 2024. Materialer kan forstås i bredere forstand end blot undervisningsmaterialer, og tilføjes materialer til pædagogisk læringscenter, Copy-Dan m.v., it-udgifter og it-inventar til undervisningsmidler, bliver beløbet pr. elev 3.199 kr. i 2024.

Det skal tilføjes, at der med [den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram](#), som er indgået i folkeskoleforligskredsen i marts 2024, nationalt investeres 540 millioner til skøn- og faglitteratur i perioden 2025-2034. Midlerne går til CFU'erne, hvorfra skolerne kan låne materialerne.

13. juni 2024
Side 3 af 3

Tilføres der flere midler til analoge materialer i Aarhus Kommune, vil det give skolerne mulighed for at få et bredere udvalg af materialer.

Kan man styrke arbejdet med åben skole/sikre flere aktører?

Skolerne i Aarhus har mange muligheder for at benytte sig af åben skole-tilbud fra en lang række aktører. På ULF-portalens www.ulfaarhus.dk er der samlet ca. 170 forskellige aktører, som tilbyder over 400 forskellige forløb inden for stort set alle skolens fag og emneområder. Omtrent halvdelen af forløbene er vederlagsfri for skolerne. For en stor del af de resterende forløb er det muligt for skolerne at søge om at få refunderet omkostningerne fra ULF, der administrerer en pulje til området. De øvrige forløb, som ikke opfylder kriterierne for refusion via ULF, betales af skolerne selv.

Børn og Unge tilbyder selv en række forløb til skolerne gennem fx UNO Friluftscenter og Pædagogik, Undervisning og Fritid. Det samme gør Børnekulturhuset (under MKB). Derudover giver Børn og Unge tilskud på 2 mio. kr. fordelt til en række kulturaktører m.v. med henblik på at understøtte skolernes mulighed for åben skole-forløb hos disse aktører.

Der eksisterer således mange muligheder for skolerne. Der er dog stor variation i, i hvor høj grad skolerne benytter sig af de tilbud, der administreres gennem ULF. Tilføres der flere midler til området, vil det være muligt at refundere endnu flere forløb for skolerne, hvilket formentlig vil understøtte, at endnu flere børn oplever en varieret skoledag i alternative læringsmiljøer.

3. Økonomiske konsekvenser af forslaget

De økonomiske konsekvenser afhænger af, hvilke forslag der evt. måtte blive stillet i behandlingen af sagen.

4. Videre proces og kommunikation

Sagen drøftes parallelt med sagen om en beskyttende tilgang.

20. februar 2024
Side 1 af 4

Notat om donationer til brug på temadrøftelse på rådmandsmøde om 'mindre skærm i undervisningen'

Indledning

På baggrund af, at Rådmanden har været i dialog med en række udvalgsmedlemmer om mulige veje til "mindre skærm i undervisningen" og som følge heraf til brug for en temadrøftelse på et rådmandsmøde om "veje til at gøre mindre skærbaseret undervisning mulig" er juristerne i Sekretariatet blevet bedt om at bidrage til, hvilke regler, der gælder for donationer til kommunens skoler.

Der sondres i nærværende sammenhæng ikke mellem gaver og donationer. Desuden bemærkes det, at den umiddelbare forståelse af gave- og donationsbegrebet er, at disse ikke er forbundet med tilknyttede betingelser om modydelse.

Modtagelse af en gave

Kommuners mulighed for at modtage gaver er ikke reguleret i den skrevne lovgivning. Det er dog fast antages i tilsynspraksis, at en kommune efter kommunalfuldmagtsreglerne kan modtage en gave til varetagelse af kommunale opgaver.

Kommunale skoler må i forlængelse heraf derfor som udgangspunkt gerne modtage gaver, men der er flere faktorer at være opmærksomme på i den forbindelse.

Som ovenfor anført skal man bl.a. være opmærksom på om der er knyttet betingelser om en modydelse til modtagelsen af en gave. Det gælder såvel direkte som indirekte modydelse.

Hvis en kommunal skole skal yde en modydelse i forbindelse med en gave, er det et krav, at modydelsen er sagligt begrundet. Kommunen, eller skolen, må desuden ikke inddrage det faktum, at en person eller en virksomhed har givet en gave i forbindelse med eventuelle afgørelser, der skal træffes.

Er der indirekte knyttet udgifter til modtagelse af en gave, det kan eksempelvis være i form af vedligeholdelses-, driftsudgifter, en serviceaftale eller en pengegave til et øremærket indkøb, så er det nødvendigt at foretage en konkret vurdering af den tilbudte genstand eller ydelse, før der takkes ja til den. Det er herudover relevant at være opmærksom på udbudsreglerne, hvis udgifterne til fx en serviceaftale overskrider de heri fastsatte grænser.

Børn og Unge

Administration og Rådgivning
Aarhus Kommune

Sekretariat-Grøndalsvej

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 23 64 66 19

Sag: EMN-2024-023142
Sagsbehandler:
Bente Skou Paulsen
Randi Theill Reimann

20. februar 2024
Side 2 af 4

Hvem er gavegiveren

En virksomhed:

Er gavegiver for eksempel en virksomhed, som gerne vil give lærebøger, så kan der være krav om, at det skal angives, at den konkrete virksomhed står bag. Generelt er der vidde rammer for, at skolen kan oplyse, hvem der har givet en gave, så længe, der ikke kan siges at være tale om anprisning. Folkeskoleloven indeholder ikke specifikke regler om sponsorering eller reklamering.

Markedsføring på skoler er heller ikke i sig selv ulovlig, men der skal udvises stor forsigtighed i udformningen af markedsføringen sådanne steder, idet børn og unge ikke har et stort erfaringsgrundlag til at gennemskue de kommercielle motiver bag. Markedsføringslovens regler skal derfor iagttages, ligesom det særligt bemærkes, at der heri også gælder regler om skjult reklamering og krav om reklameidentifikation.

En forælder:

Det er en grundlovssikret ret, at alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen.

Det følger derfor af folkeskolelovens § 49, stk. 1, at alle udgifterne til folkeskolens undervisning m.v. påhviler kommunen. Det indebærer således også, at forældre ikke kan afkræves betaling for folkeskolens undervisning eller for eleveres deltagelse i obligatoriske skolearrangementer ligesom de nødvendige undervisningsmidler skal stilles gratis til rådighed.

Det beror på en skønsmæssig vurdering, hvad der nærmere skal forstås ved begrebet "nødvendige undervisningsmidler". Almindelige lærebøger er omfattet af begrebet, mens normale skriveredskaber og for eksempel almindeligt udstyr til idrætstimerne ikke anses for at være omfattet.

Der er i forlængelse heraf ikke noget til hinder for, at forældrene beslutter at betale for visse undervisningsmidler, som man efter aftale med den pågældende lærer finder ønskelige, og som man kan sige ligger ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde kravene i læreplanen. Det vil typisk gælde materialer til fremstilling af større arbejder i for eksempel sløjd, håndarbejde og lignende.

På baggrund af ovenstående kræver det en konkret vurdering at afgøre om en gave fra en forælder kan modtages af skolen.

Det bemærkes for god ordens skyld, at der generelt ikke er noget til hinder for, at forældre fx via en klassekasse frivilligt bidrager til udgifter som kommunen ikke er forpligtet til at afholde. Det kan bl.a. være en teatertur i forbindelse med en lejrskole el.lign.

20. februar 2024
Side 3 af 4

Indsamlinger og crowdfunding

Skoler kan have ønske om at lave en indsamling til fx en studietur eller andre aktiviteter.

I den forbindelse gøres opmærksom på, at de fleste indsamlinger vil være omfattet af indsamlingsloven, og således skal anmeldes til indsamlingsnævnet. For nærmere om emnet henvises til dette notat, der kan findes på intra: [MBU - Retningslinjer for indsamling - AarhusIntra \(aarhuskommune.dk\)](#)

Crowdfunding er en særlig form for indsamling, hvor pengene til et projekt eller en idé m.v. rejses ved, at en gruppe af mennesker (crowd) bidrager økonomisk hertil. De almindelige regler for indsamling, som der henvises til ovenfor, gælder ligeledes for crowdfunding.

Der findes en side på Aarhus Kommunes hjemmeside om crowdfunding - [Crowdfunding \(aarhus.dk\)](#), ligesom kommunen faciliterer en crowdfundingtjenesteydelse i samarbejde med en ekstern leverandør: [Crowdfunding Aarhus | Crowdfunding Danmark](#).

Det vurderes som udgangspunkt, at skoler vil have mulighed for at indsamle midler enten som en almindelig indsamling eller via crowdfunding, så længe der ikke er tale om, at der indsamles midler i strid med folkeskolens regler, hvorefter alle udgifterne til folkeskolens undervisning m.v. som nævnt ovenfor påhviler kommunen.

Herudover vil en crowdfunding også skulle være inden for reglerne af kommunalfuldmagten, hvilket bl.a. betyder, at der skal være en kommunal interesse i det, der ønskes at indsamle midler til, ligesom det skal komme en bredere kreds af kommunens borgere til gode.

Det anbefales, at der på trods af ovennævnte udgangspunkt altid foretages en konkret juridisk vurdering, inden der opstartes en indsamling eller crowdfunding.

Øvrige opmærksomheder

Når man modtager en donation eller gave skal man i øvrigt være opmærksom på, at fx udstyr til en legeplads, skal overholde de almindelige regler i forhold til bl.a. sikkerhed og sundhed.

Ligeledes kan der være fastsat yderligere kommunale retningslinjer på det konkrete område i forbindelse med indkøb af en tilsvarende vare eller tjenesteydelse, og disse eventuelle yderligere krav, som følger af

indkøbsaftalerne, skal også iagttages, når man modtager en gave eller donation.

20. februar 2024
Side 4 af 4

Punkt 3: Beskyttende tilgang til skærm i skoledagen (NH)

Tid: 15 min. Deltagere: Jeppe Dalsgaard og Sara Sprogøe Jønsson

Beslutningsmemo

29. maj 2024
Side 1 af 3

Emne **Beskyttende tilgang til skærm i skoledagen**
Til Rådmandsmøde 18. juni 2024

Børn og Unge
Administration og Rådgivning
Aarhus Kommune

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Nikolaj Harbjerg har sat sagen på dagsordenen med henblik på at godkende arbejdsgruppens anbefalinger til drøftelse i Børn og Unge-udvalget d. 26. juni.

Anbefalingerne er udarbejdet af en arbejdsgruppe med PUF, PPR og Digitalisering med forankring i Digitalisering, som blev nedsat i forlængelse af møde i Børn og Unge-udvalget 20. september 2023. Opdraget lød i udvalgsberetningen:

Digitalisering
Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 41 85 47 85

Sagsbehandlere:
Sara Sprogøe Jønsson
Jeppe Dalsgård (PUF)

*Udvalget ser samtidigt positivt på, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der har til formål at belyse og udarbejde forslag til **håndtering af sociale medier på skolens enheder** samt en mere **nuanceret brug af skærm**.*

Arbejdsgruppen vil på mødet præsentere anbefalinger til teknisk løsning og understøttelse af skolerne (bilag 1).

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

Rådmanden bedes godkende, at arbejdsgruppens anbefalinger sendes til drøftelse i Børn og Unge-udvalget.

3. Hvilke ændringer indebærer forslaget?

Teknisk løsning:

Den anbefalede tekniske løsning er en udvidelse af den eksisterende løsning, så vi på kommunalt niveau blokerer websites inden for flere områder end før på skolernes Google-løsning. Denne kan vi iværksætte hurtigt med udgangspunkt i en liste udarbejdet i samarbejde med andre kommuner og pædagogiske medarbejdere fra skolerne i Aarhus Kommune.

Informationsmateriale til understøttelse af skolerne:

Informationsindsatsens omdrejningspunkt er 12 anbefalinger om brug af skærme i grundskolen og fritidstilbud, som Styrelsen for Undervis-

ning og Kvalitet præsenterede i februar 2024 suppleret med allerede udarbejdet materiale om emnet (bilag 2 og 3).

29. maj 2024
Side 2 af 3

Arbejdsgruppen vil kommunikere om den tekniske løsning, tilgængeligt materiale og indsatser i forbindelse med skoleårets start for at sikre tydelig rammesætning og information til skolernes ledelse, medarbejdere, forældre og børn.

4. Økonomiske konsekvenser af forslaget

Idet den tekniske løsning er en udvidelse af nuværende løsning, vil der ikke være yderligere udgifter, da vi anvender interne ressourcer (PUF og Digitalisering) til løbende vedligehold af listen over blokerede sider. Vi modtager for nuværende input fra skolerne ift. ønskede apps og udvidelser til kommunens Google-løsning via en formular, som umiddelbart kan udvides til også at omfatte ønsker til blokeringer.

Arbejdsgruppen vil ligeledes med interne ressourcer udarbejde det anbefalede informationsmateriale, så det er klar til udsendelse ved skolestart.

5. Videre proces og kommunikation

Oplæg med arbejdsgruppens anbefalinger og evt. ændringer på baggrund af rådmandens input sendes til drøftelse i Børn- og Unge udvalget 26. juni. Forklæde fremsendes til godkendelse i GO.

En planlagt drøftelse i Sammen Om Skolen er blevet udskudt til 19. august.

6. Baggrund

Efter arbejdsgruppens nedsættelse udsendte Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) den 6. februar [12 anbefalinger om brug af skærme i grundskoler og fritidstilbud](#) (bilag 2 og 3). Anbefalingerne er udviklet via en omfattende inddragelsesproces med eksperter, praktikere og børn og unge.

Anbefalingerne lægger op til lokal rammesætning på den enkelte skole ift. rammer, begrænsning af digital distraktion og balance mellem analog og digitalt baseret undervisning.

Dog kalder anbefaling 7: ”Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider” på en afdækning af, hvilke mulighederne skolerne har i forhold til it-miljø og udstyr.

29. maj 2024
Side 3 af 3

På baggrund af de nye anbefalinger blev arbejdsgruppens fokus rettet mod:

- Hvorvidt skolerne har behov for understøttelse ift. implementeringen af anbefalingerne
- Afdækning af mulige scenarier ift. **spærring af ikke-relevante hjemmesider** (behov, omfang, ressourcer ift. løbende vedligehold og pris)

Arbejdsgruppen har drøftet dette med relevante ledere og pædagogiske medarbejdere fra skolerne, og har på baggrund af drøftelserne sammenfattet skolernes input til anbefalinger vedrørende teknisk løsning og understøttelse af skolerne.

Bilag til orientering:

Bilag 1:

Arbejdsgruppens anbefalinger (præsentation til rådmandsmøde)

Bilag 2 og 3:

STUKs materiale om anbefalingerne til skole-og fritidstilbud.

Beslutningsoplæg til Rådmandsmøde:

Arbejdsgruppen vedr. beskyttende tilgang til skærm i skoledagen

Tirsdag d. 18. juni 2024

Dagsorden

1. Rammesætning
2. Input fra de involverede skoler
3. Arbejdsgruppens anbefalinger ift. teknisk løsning og understøttelse af skolerne

Rammesætning

Politisk opdrag

Børn og Unge-udvalget godkendte Elevstrategi 2024 (Chromebooks) med følgende bemærkning:

"I en digitalverden fylder skærme en stadig større del af vores liv. Det gælder både på arbejdspladsen, i hjemmet og i skolen. Det er vigtigt, at børn og unge har de bedste betingelser til stede for læring, udvikling og trivsel i skolen. Digitale værktøjer og brugen af IT indgår her som et vigtigt pædagogisk og didaktisk redskab, der er med til at bidrage til læring og et øget udbytte af undervisningen – ikke mindst for elever med særlige behov.

Udvalget understreger dog vigtigheden af, at det digitale skoleliv ikke må være på bekostning af en alsidig og varieret skoledag med plads til leg, bevægelse, fysisk kontakt og analoge læringsmidler. Endvidere at der fortsat skal være en opmærksomhed på en beskyttende tilgang. Udvalget ønsker derfor et styrket fokus på, hvordan IT og skærm indgår positivt i skolehverdagen gennem de eksisterende indsatser som nævnt i indstillingen.

Udvalget ser samtidigt positivt på, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der har til formål at belyse og udarbejde forslag til håndtering af sociale medier på skolens enheder samt en mere nuanceret brug af skærm. Udvalget ønsker, at Magistratsafdelingen for Børn og Unge i forbindelse med arbejdsgruppens arbejde inddrager udvalget med plads til politisk drøftelse af de forslag til håndtering, som arbejdsgruppen finder frem til."

Anbefalinger til brug af skærme i grundskolen

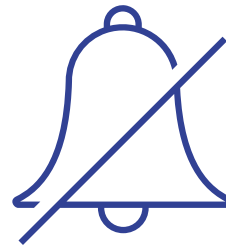
STUK, februar 2024

Fælles rammer for brug af skærme

1. Ledelsen sætter retning for skærmbrug på skolen
2. Inddrag pædagogisk personale og elever i dialogen om skærmbrug
3. Skab overblik over skolens skærmbrug som udgangspunkt for dialogen
4. Brug skolens fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmbrug
5. Gå i dialog med forældrene om elevernes brug af skærme

Begrænsning af digitale distractioner i skoletiden

6. Indfør mobilfri skole
7. Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider
8. Læg tablets og computere væk, når de ikke bruges i undervisningen
9. Lad fokus på skærmbrug bidrage til elevernes digitale dannelse

God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning

10. Brug kun skærme, når det er didaktisk og pædagogisk hensigtsmæssigt
11. Giv plads til analogbaseret læring
12. Sæt skærmbrug på dagsordenen for den pædagogiske udvikling

FOLKESKOLELOV

§1: Forberede til videre uddannelse, udvikle erkendelse og baggrund for at tage stilling og handle, forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre

Tværgående tema "it og medier" i alle fag

AARHUS KOMMUNE

Anbefaling 7: Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider

Eksisterende indsatser (materialer, forløb og kompetenceudvikling)

Beredskaber

SKOLEN I SAMARBEJDE MED ELEVER, FORÆLDRE OG MEDARBEJDERE

Anbefaling 1-5:
Fælles rammer for brug af skærme

Anbefaling 6-9:
Begrænsning af digitale distraktioner

Anbefaling 10-12:
God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning

Input fra de involverede skoler

Drøftelse med skolerne

I drøftelsen deltog skoleledere, pædagogiske ledere og pædagogiske medarbejdere

Vi drøftede følgende:

- Scenarier ift. en teknisk løsning relateret til anbefaling 7:
Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider
- Drøftelse af anbefaling 6:
Indfør mobilfri skole
- Drøftelse af anbefaling 10-12:
God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning

Pointer fra drøftelse med skoleledere, pædagogiske ledere og pædagogiske medarbejdere fra skolerne

Udvidelse af eksisterende filter

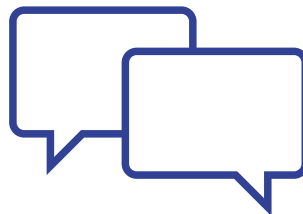
Fokus på balance mellem det analoge og det digitale

Materiale til forældre og medarbejdere

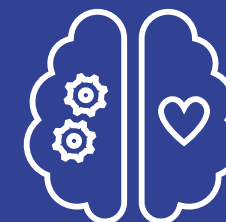
Fælles løsning

– der er ikke tid til individuelle løsninger på skole-, årgangs- eller klasseniveau

Hellere tage dialogen

Fokus på digital dannelse fremfor at lukke af for verden

Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppens anbefalinger

TEKNISK LØSNING

Udvidelse af eksisterende filter

Fast filter, der blokerer ud fra en liste vedligeholdt af PUF og Digitalisering:

- Udvidelse af nuværende løsning, hvor vi blokerer inden for flere områder end i dag
- Vi blokerer pba input fra skolerne via formular, som vi gør det med apps og udvidelser til Google-miljøet

UNDERSTØTTELSE

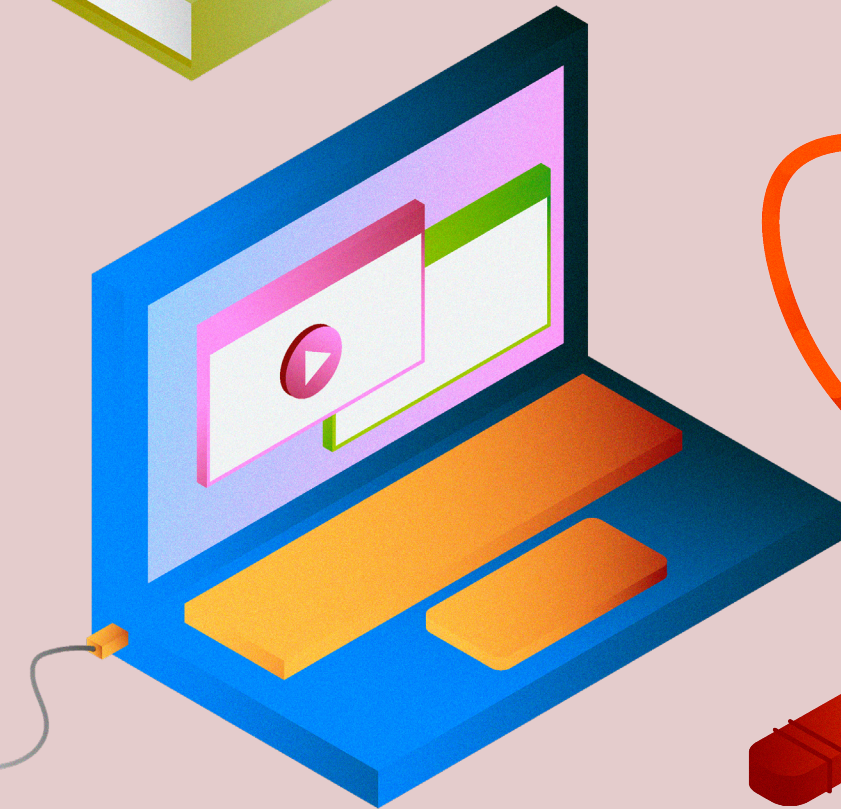
Fokus på balanceret tilgang

Information til medarbejdere, forældre og elever - med budskab om, at det er en fælles opgave for skole og hjem:

- De 12 anbefalinger og teknisk løsning forbundet hermed
- Det vi allerede gør: Teknisk, didaktisk, eksisterende materiale og indsatser
- Tilpasning af Børn og Unges materiale "De 10 gode råd" til de 12 anbefalinger
- Hvad kan forældrene selv gøre (*fx blokere på eget netværk, materialer til samtaler i hjemmet etc.*)

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Skærmbrug i grundskolen

Anbefalinger om begrænsning af digital
distraction og balanceret brug af skærme

Skærmbrug i grundskolen

Anbefalinger om begrænsning af digital distraktion
og balanceret brug af skærme

2024

ISBN nr. 87-603-3355-3 (web udgave)

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Illustrationer og layout: Emma Kølle

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Teglholmsgade 1

2450 København SV

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Indledning	5
Gode læringsmiljøer og brug af skærme	6
Anbefalinger	8
Fælles rammer for brug af skærme	9
Anbefaling 1. Ledelsen sætter retning for skærmb brug på skolen	9
Anbefaling 2. Inddrag pædagogisk personale og elever i dialogen om skærmb brug	9
Anbefaling 3. Skab overblik over skolens skærmb brug som udgangspunkt for dialogen	10
Anbefaling 4. Brug skolens fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmb brug.....	11
Anbefaling 5. Gå i dialog med forældrene om elevernes brug af skærme	11
Begrænsning af digitale distraktioner i skoletiden	12
Anbefaling 6. Indfør mobilfri skole	12
Anbefaling 7. Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider.....	15
Anbefaling 8. Læg tablets og computere væk, når de ikke bruges i undervisningen	15
Anbefaling 9. Lad fokus på skærmb brug bidrage til elevernes digitale dannelse	17
God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning	18
Anbefaling 10. Brug kun skærme, når det er didaktisk og pædagogisk hensigtsmæssigt	18
Anbefaling 11. Giv plads til analogbaseret læring.....	19
Anbefaling 12. Sæt skærmb brug på dagsordenen for den pædagogiske udvikling.....	20
Videre læsning	21

Forord

Vi står midt i en digital udvikling, hvor skærme bliver en stadig større del af vores hverdag. Af vores børns hverdag og af børn og unges møde med skolen. Undervisningen har flyttet sig fra fysiske skolebøger og skrivning i hånden til stigende brug af digitale læremidler og teknologi i form af computere, tablets og smartboards.

Vi skal overveje, hvordan vi forholder os til den teknologiske udvikling, og hvor meget teknologien skal fylde i hverdagen i klasselokalerne. Vi skal undgå, at skærme bliver forhindringer for læring og muligheden for at opleve relationer og fællesskab på et tidspunkt i livet, hvor det er essentielt at udvikle faglige og sociale kompetencer.

Børne- og undervisningsministeren har på den baggrund bedt Styrelsen for Undervisning og Kvalitet om at udarbejde anbefalinger om brug af skærme i undervisningen. Anbefalingerne skal understøtte, at vi ikke ender i en unuanceret diskussion om for eller imod skærme, men medvirke til en aktiv stillingtagen.

Julie Elm Vig Albertsen
Direktør
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Vores tilgang til god undervisning skal følge med tiden. Udnytte muligheder i teknologisk understøttelse. Samtidig skal vi have blik for, at brugen af skærme ikke fjerner opmærksomheden fra undervisningen og fra relationen mellem pædagogisk personale og elev. Derudover er de langsigtede konsekvenser ved anvendelsen af skærme for børn og unges sundhed og trivsel ikke tilstrækkeligt veldokumenterede. Derfor er anbefalingerne baseret på et forsigtighedsprincip.

Formålet med anbefalingerne er på den baggrund at give en ramme for dialog om, hvordan man på hver enkelt skole bedst muligt kan håndtere udfordringer med digital distraktion og opnå en god balance mellem digital og analog undervisning.

Jeg håber, at anbefalingerne kan understøtte det vigtige arbejde med at udvikle jeres egen balancerede tilgang til brugen af digitale enheder, hvor gevinsterne ved den teknologiske udvikling går hånd i hånd med en skoledag med fællesskab og læring.

Denne publikation er rettet mod ledere og pædagogisk personale på almene skoletilbud og specialundervisningstilbud i grundskolen. Anbefalingerne skal give inspiration til, hvordan skolerne kan arbejde målrettet med at mindske digital distraktion og sikre en hensigtsmæssig balance i brugen af skærme.

Mange skoler har gennem en årrække arbejdet med elevernes digitale dannelse, digital distraktion og det at finde den rette balance i brugen af digitale enheder. Hastigheden i den teknologiske udvikling skaber et løbende behov for at overveje skolens tilgang og håndtering. Det skal anbefalingerne bidrage til.

Anbefalingerne skal således læses og omsættes ind i jeres lokale og konkrete kontekst, da elevernes brug af skærme bedst håndteres ud fra skolens og den enkelte elevs hverdag og forudsætninger.

Viden fra eksperter og praktikere

Styrelsen har inddraget eksperter og praktikere med viden om og erfaring med pædagogik, didaktik, digital og analog læring i arbejdet med anbefalingerne. Organisationer som repræsenterer kommuner, ledelser, lærere, pædagoger, forældre og elever samt Sundhedsstyrelsen er også blevet inddraget. Vi har desuden med hjælp fra Danske Skoleelever, Ungdomsringen og Klubberne i Roskildes digitalister afholdt fokusgruppeinterview om brug af skærme med børn og unge.

Digitale hjælpemidler til elever med særlige behov

Elever med en funktionsnedsættelse kan have behov for digitale hjælpemidler i undervisningen, som understøtter deres muligheder for at deltage på lige fod med resten af klassen. Det understreges derfor, at elever med funktionsnedsættelser fortsat skal have adgang til relevante digitale hjælpemidler i undervisningen og i den øvrige skoletid, når det vurderes nødvendigt.

Brug af skærme henviser i denne publikation til aktiviteter, hvor elevernes øjne er rettet mod en tablet, computer, tv, mobiltelefon, smartwatch mv.

To problemstillinger i forhold til skærme

Anbefalingerne har overordnet fokus på to problemstillinger ved brugen af skærme:

- 1. Begrænsning af digital distraktion**
Hvordan kan skoler arbejde med at begrænse distraktion fra skærme anvendt til fx streaming, sociale medier, shopping, gaming mv.
- 2. Hensigtsmæssig balance mellem analog og digitalt baseret læring**
Hvordan kan skoler sikre at skærme bruges ud fra et bevidst pædagogisk og didaktisk valg, og at brugen af skærme begrænses.

Gode læringsmiljøer og brug af skærme

Brug af skærme i undervisningen kan være velbegrunder, men det kan også påvirke elevernes nærvær og evne til selvstændig opgaveløsning. Derfor er det vigtigt at tage aktivt stilling til elevernes skærmbbrug i skoletiden.

Vi ved, at noget af det, som har stor betydning for undervisningens kvalitet er, hvordan det pædagogiske personale møder og engagerer eleverne i det faglige indhold, fx gennem spørgsmål og dialog. Et andet vigtigt element er undervisningens struktur og organisering, herunder hvordan undervisningen sættes i gang og afsluttes, og om eleverne forstår sammenhængen mellem aktiviteter og dét, de skal lære. Endeligt er det vigtigt med trygge, respektfulde og tillidsfulde relationer mellem både det pædagogiske personale og elever samt eleverne imellem.

Der er gennem det seneste årti sket en betydelig digitalisering af undervisningen i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. Undervisningen har flyttet sig fra fysiske skolebøger, skrivning i hånden mv. mod en øget brug af computere, digitale læremidler og smartboards. Dette er særligt udpræget fra mellemtrinnet og op. Samtidig har mange børn og unge i dag mobiltelefoner og smartwatches.

Pædagogiske og didaktiske overvejelser om skærmbbrug

Anvendelse af skærme i undervisningen kan være velbegrunder, da det kan give nye muligheder i undervisningen og understøtte læring og udvikling af færdigheder hos eleverne. Digitalisering af undervisningen er derfor også blevet understøttet og fremmet af både kommuner og fra statens side. Efter en årrække med øget digitalisering, peger erfaringer og viden på, at skolernes brug af digitale læremidler

og skærme også kan mindske elevernes nærvær, og i nogle sammenhænge pacificere dem og gøre dem mindre i stand til selvstændig opgaveløsning. Desuden kan skærmbbrug give mere tid med stillesiddende arbejde i stedet for læring, der foregår gennem fysisk aktivitet. Brug af skærme kræver derfor de rette pædagogiske og didaktiske overvejelser i forhold til rammer og arbejdsformer, når de benyttes.

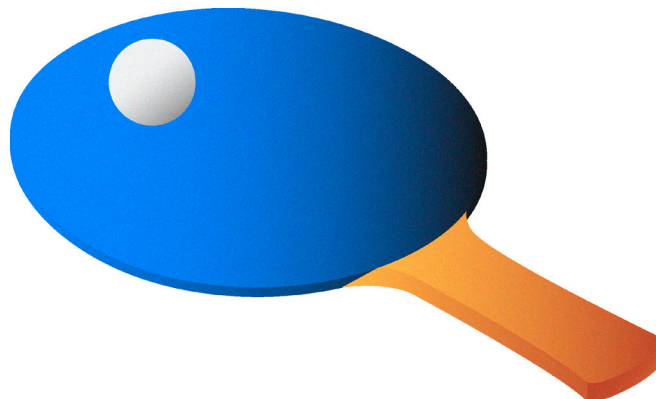
Skærmes betydning for børns sundhed og trivsel

Derudover peger Sundhedsstyrelsen på, at børn og unges sundhed og trivsel blandt andet er afhængig af tilstrækkelig søvn, fysisk aktivitet og muligheden for at indgå i gode fællesskaber (se Sundhedsstyrelsens anbefalinger på side 21).

Da brugen af skærme kan påvirke andre aktiviteter, der kan have betydning for børn og unges sundhed og trivsel, er det vigtigt, at de voksne omkring børnene interesserer sig for børnenes brug af skærm og har en dialog med dem om, hvordan og hvornår skærmen bliver brugt til hvad. Dette gælder også i skoletiden, hvor børnene bruger en væsentlig del af deres dag.

En balanceret brug af skærme

På den baggrund skal anbefalingerne inspirere til, hvordan I som skole kan arbejde med en reflekteret og mindre brug af skærme og digitale læremidler i undervisningen for at understøtte en mere nærværende, afvekslende og motiverende undervisning.

Brugen af digitale værktøjer og enheder – uddrag fra PISA 2022

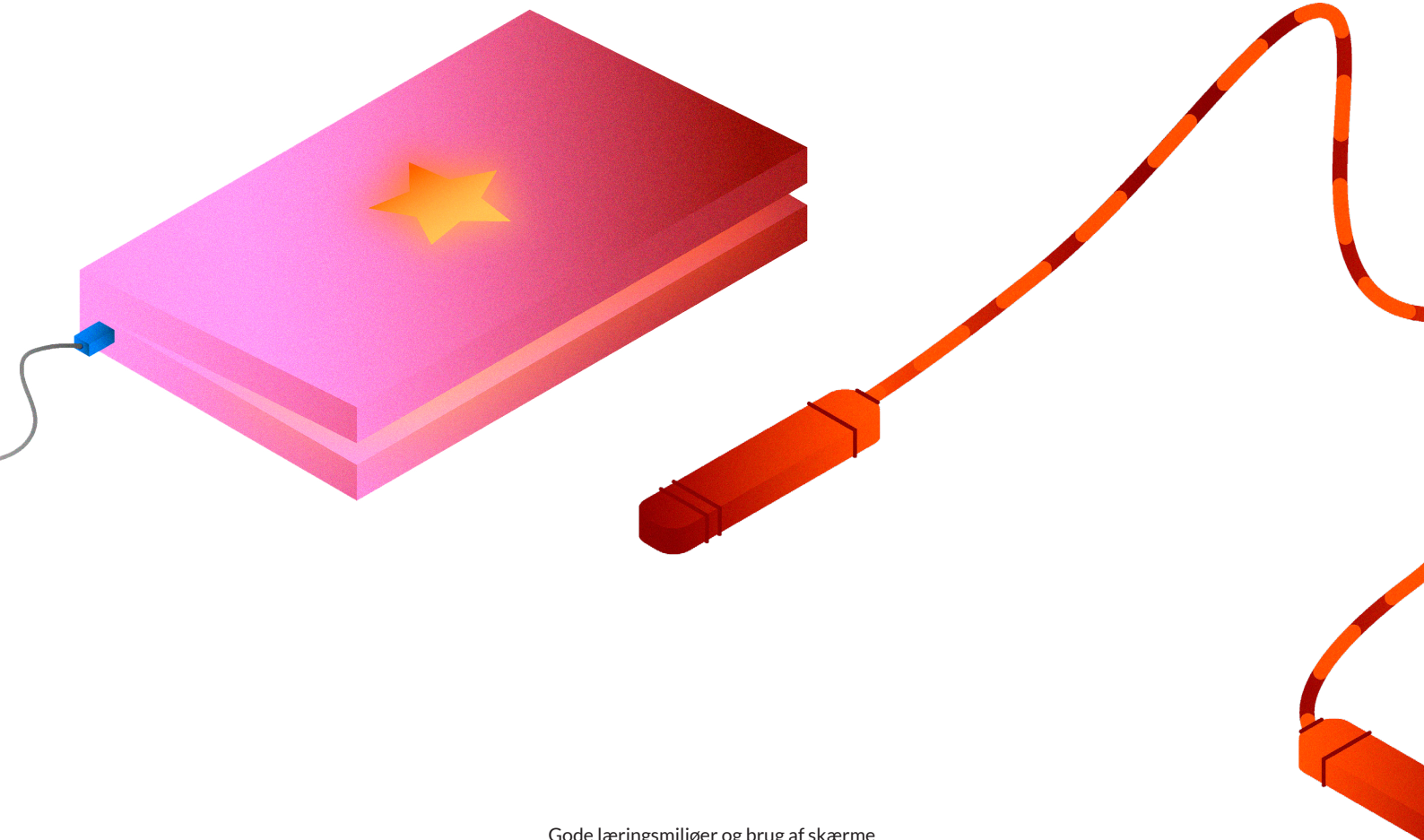
PISA er en international undersøgelse af 15-åriges kompetencer og skoleoplevelser i matematik, læsning og naturfag. PISA 2022 fokuserer især på matematik og matematikundervisning. Oplysningerne om digitale værktøjer stammer fra elevernes besvarelse af et spørgeskema.

Danske elever er dem, der bruger digitale værktøjer mest af alle

- 72 procent af de danske elever har svaret, at de en typisk uge bruger digitale værktøjer i hver eller næsten hver time. Til sammenligning svarer 16 procent i OECD-gennemsnit det samme.
- En høj andel af danske elever bruger 5 - 7 timer på digitale værktøjer til læringsaktiviteter i skolen om dagen (30 procent af eleverne). I Norge og Sverige er det ca. 14 procent.
- 47 procent af danske elever har deres digitale enheder åbne i timen mere end halvdelen af tiden, altid eller næsten altid. Eleverne bruger enhederne til at tage noter eller søge information. Tallet er en del højere end de øvrige nordiske lande og OECD som gennemsnit.
- Danske elever bruger ikke digitale enheder mere i fritiden end de øvrige nordiske lande og OECD i gennemsnit.

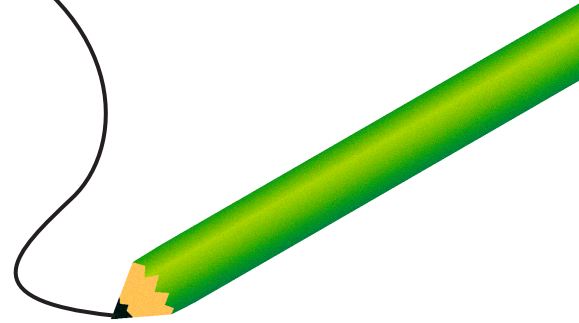
En væsentlig andel af eleverne oplever, at de bliver distraheret af brugen af digitale enheder

- 31 procent af de danske elever oplever at blive distraheret af deres egen brug af digitale enheder i de fleste eller hver matematiktime. 25 procent af de danske elever oplever at blive distraheret af andre elevers brug af digitale enheder i de fleste eller hver matematiktime.
- Danske elevers oplevelse af at blive distraheret svarer nogenlunde til gennemsnittet for eleverne i OECD og ligger under eller på niveau med oplevelserne for elever i de andre nordiske lande.
- Elever ser ud til at blive mindre distraheret, når de slår notifikationer fra sociale netværk og apps fra i klassen, når de ikke har deres digitale enheder åbne for at tage noter eller søge information, og når de ikke føler, at de har behov for at være online og svare på beskeder i klassen.

Anbefalinger

Styrelsen har udarbejdet 12 anbefalinger, der omhandler skolens rammer, konkrete værktøjer til begrænsning af digital distraktion samt værktøjer til at opnå en god balance mellem det analoge og digitale i skoletiden. Anbefalingerne suppleres af eksempler fra skoler, der på forskellig vis har arbejdet med problemstillinger ved brug af skærme.

Fælles rammer for brug af skærme

1. Ledelsen sætter retning for skærmb brug på skolen
2. Inddrag pædagogisk personale og elever i dialogen om skærmb brug
3. Skab overblik over skolens skærmb brug som udgangspunkt for dialogen
4. Brug skolens fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmb brug
5. Gå i dialog med forældrene om elevernes brug af skærme.

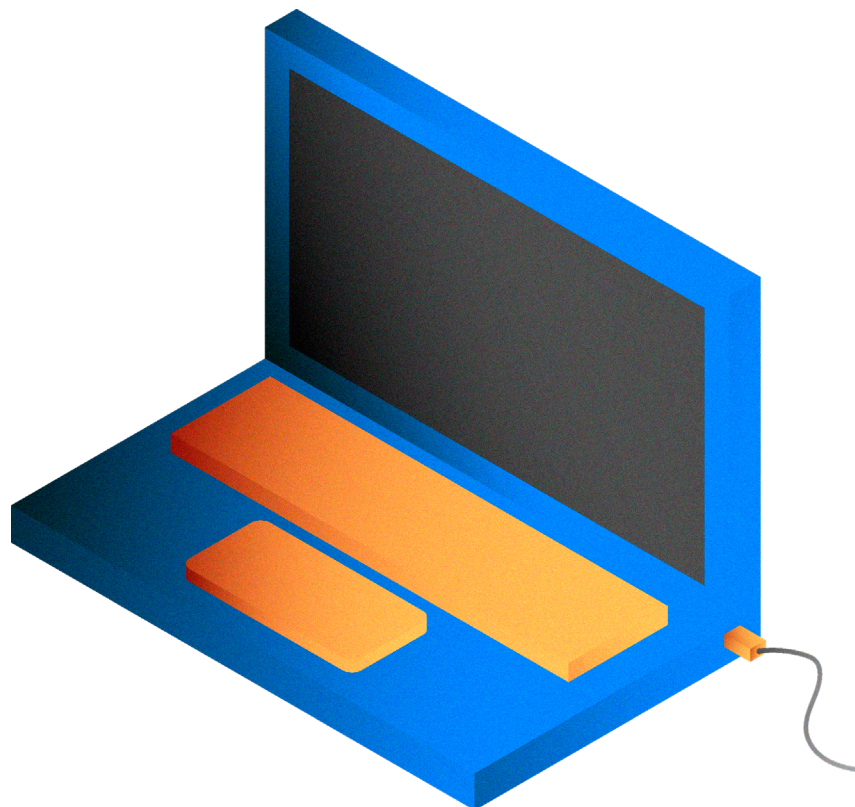
Begrænsning af digitale distraktioner i skoletiden

6. Indfør mobilfri skole
7. Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider
8. Læg tablets og computere væk, når de ikke bruges i undervisningen
9. Lad fokus på skærmb brug bidrage til elevernes digitale dannelse.

God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning

10. Brug kun skærme, når det er didaktisk og pædagogisk hensigtsmæssigt
11. Giv plads til analog læring
12. Sæt brug af skærme på dagsordenen for den pædagogiske udvikling.

Fælles rammer for brug af skærme

Teknologiens udvikling og den omfattende digitalisering af undervisningen kræver, at skolen løbende forholder sig til brugen af skærme både i undervisningen, men også elevernes private brug af skærme i skoletiden. Den fælles retning er vigtig for, at en hensigtsmæssig brug af skærme bliver indlejret i skolens praksis. Det er samtidig vigtigt at række ud til forældrene, så der etableres et godt samarbejde om elevernes brug af skærme på tværs af skole og hjem.

Anbefaling 1

Ledelsen sætter retning for skærmbrug på skolen

Skolens ledelse bør, i samarbejde med skolebestyrelsen, gå forrest og sætte en retning for, hvordan skærmbrug passer ind i skolens dagligdag. Den fælles retning handler om to centrale ting:

- At skabe hensigtsmæssige rammer, så det pædagogiske personale kan træffe gode valg om brug af skærme i undervisningen
- At undgå, at den enkelte underviser står alene med principielle beslutninger om fx håndtering af elevernes private brug af skærme, som kan tage tid og fokus fra undervisningen

I kan arbejde med at skabe gode rammer for skærmbrug ved både at udvikle principper og retningslinjer for brug af skærme og sætte didaktik og skærme på den pædagogiske dagsorden. Skolens praktiske og fysiske indretning kan indgå i jeres overvejelser om at skabe gode skærmfrie rammer. Principper om begrænsninger ift. elevernes private brug af skærme kan tænkes sammen med skolens ordensregler.

Overvej, hvordan I løbende kan tage de fælles principper og retningslinjer op til revision for at undgå, at de nedprioriteres i en travl hverdag, og for at se på om de fortsat følger med den teknologiske udvikling.

Anbefaling 2

Inddrag pædagogisk personale og elever i dialogen om skærmbrug

Inddragelse giver ejerskab. Derfor er det afgørende, at ledelsen inddrager både pædagogisk personale og elever i arbejdet med skolens håndtering af skærmbrug. En bred inddragelse kan understøtte, at jeres tiltag favner variationen på tværs af fag og klassetrin og understøtter udbredelsen og accepten af nye tiltag. Det giver gode forudsætninger for, at skolen lykkes med implementeringen og den løbende tilpasning.

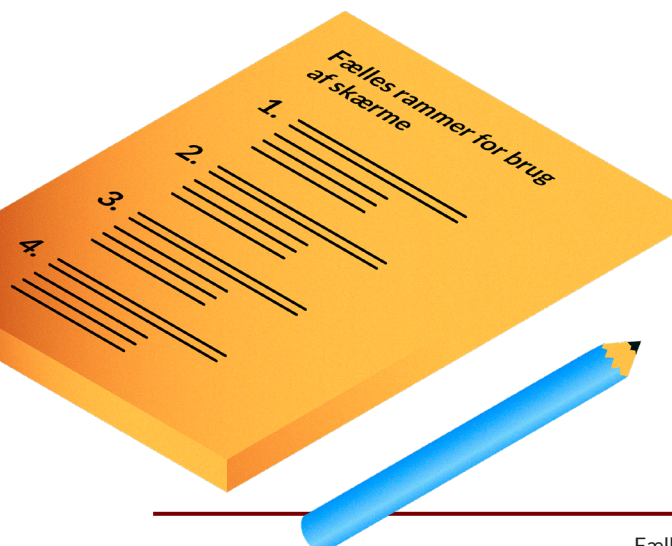
For eleverne vil et medejerskab over skolens principper kunne bidrage til forståelse og samarbejde. Det gælder særligt hos ældre elever, der kan opleve begrænsende tiltag som umyndiggørende. Der kan være forskellige måder at inddrage eleverne på, fx:

- Ved at involvere skolens elevråd
- Drøfte spørgsmålet i klasserne
- Lade eleverne være med til at udvikle konkrete idéer, der kan afprøves på skolen

Drøftelser af skærmbrug kan også indgå som en del af dialogen om generelle ordensregler i elevrådet og klasserne.

"Ideen om en mobilfri skole er født i skolebestyrelsen motiveret af, at vi oplevede, at skærmene fyldte meget. Alle sad med hovedet ned i skærmen og var ikke nærværende. Vi havde i starten overvejelser om, hvad det ville betyde at gå forbudsvejen og også overvejelser om, at hvis man tog mobilen helt væk, hvad så. Men vi endte alligevel med at putte den i et mobilhotel. Den kunne ikke være i lommen."

– Afdelingsleder, Skolen på Grundtvigsvej

Anbefaling 3

Skab overblik over skolens skærmb brug som udgangspunkt for dialogen

Et overblik over, hvordan I bruger skærme på skolen, kan være et godt afsæt for beslutninger om fælles rammer. Det kan derfor være en god idé, at ledelsen, pædagogisk personale og elever sammen danner et overblik over brugen af digitale enheder på skolen. Det kan bruges som udgangspunkt for skolens videre overvejelser om håndteringen af udfordringer med skærme.

Undersøg fx hvilke digitale enheder, der er tilstede i undervisningslokalerne på jeres skole. I kan også undersøge, hvornår skærmene giver læringsmæssig værdi i undervisningen, og hvornår de risikerer at distrahere og dermed påvirke elevernes faglige koncentration negativt. Det kan også være relevant at få et overblik over elevernes samlede skærmtid på tværs af fag.

I afdækningen af skolens praksis kan der skelnes mellem forskellige typer skærmb brug, fx:

1. Anvendelse af skærme med et pædagogisk didaktisk formål, fx digitale læremidler
2. Anvendelse af skærme som fagligt udstyr, fx smartboards
3. Skærme, der bruges som hjælpemiddel for elever med funktionsnedsættelse, fx ordblindhed
4. Elevernes private brug af skærme.

En undersøgelse kan også fokusere bredere på elevernes brug af digitale enheder og deres indhold, og dermed understøtte jeres arbejde med elevernes digitale dannelse.

Forsøg med en mere analog skole

Marieskolen i Tønder

Skolens ledelse tog initiativ til en undersøgelse af, hvordan skolen brugte skærme. Lærerne blev bl.a. bedt om at vurdere omfanget af skærme og digitale læremidler i undervisningen. Konklusionen var, at skærmene blev brugt i stort omfang, og måske også lidt i blinde.

Derfor besluttede skolens ledelse at gennemføre et to-ugers forsøg helt uden skærme, for at afprøve om mindre skærm i undervisningen kunne skabe positiv forandring i undervisningen. I 14 dage var alle digitale hjælpemidler – lige fra mobiltelefoner og computere til PowerPoints, projektorer og tv – bandlyst for både elever og lærere i undervisningen.

Forsøget havde en positiv effekt på flere områder. Eleverne deltog mere aktivt i undervisningen og markerede sig flere gange i timerne end før. Der var også en mere nærværende relation mellem lærer og elev. De positive erfaringer har været afsæt for, at man fra skoleåret 2023/24 har besluttet at gøre skolen mere analog.

”Vi kunne lynhurtigt iagttage positive effekter for elevernes sociale liv og læringsudbytte. Det blev nemmere for læreren at gennemskue om eleverne var med i undervisningen”

– Skoleleder, Marieskolen

Anbefaling 4

Brug skolens fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmbrug

En reflekteret og mere begrænset brug af skærme kan også handle om, at se på muligheden for at udnytte skolens fysiske rammer og skabe nogle gode alternativer til skærmbrug i både undervisningen og pauser. Dette kan være vigtigt i forhold til at udvikle og understøtte elevernes fysiske fællesskaber i skolen og etablere gode rammer for børnenes leg og samvær.

Overvej, hvor skærme hører til på jeres skole

I kan overveje, hvor på skolen skærme hører til, og med hvilket formål. Rum med muligheder for aktivitet, ro, samtale og lignende kan understøtte skolens tilgang til mindre brug af skærme. I undervisningslokalerne kan I overveje, hvordan de fysiske rammer kan understøtte mere nærvær og faglig koncentration. Inddrag det pædagogiske personale, elever og forældre for at få forskellige vinkler på, hvor og hvordan skærme hører til.

Tilbyd eleverne alternativer til skærmbrug i pauser og frikvarterer

Sørg for at give eleverne attraktive alternativer til skærmen i pauser og frikvarterer. Overvej, hvordan I kan invitere eleverne til leg og understøtte gode børne- og ungefællesskaber. I kan fx afsætte en gårdvagt til at igangsætte fælles lege i frikvarterne og tilbyde valgfrie aktiviteter som brætspilsturneringer, strikkecafe og åben gymnastiksal. I kan også involvere ældre elever på skolen i legepatruljer for de yngre elever. Inddrag eleverne, fx gennem elevrådet, så de kan være med til at indrette skolen og finde på gode aktiviteter.

Parkour, boldspil og bænke til snak og fællesskab

Antvorskov Skole i Slagelse

Skolen har valgt at indføre mobilfri skole som del af skolens principper for digitale enheder som computere, tablets, mobiler m.m. Alle elever fra 0.-9. klasse skal aflevere mobiltelefonen i flytilstand før 1. lektion begynder, og telefonen bliver udleveret igen, når eleverne forlader skolen.

Den mobilfri skole har medført et behov for at bruge skolens fysiske rammer på nye måder for at skabe attraktive aktiviteter som alternativ til skærme. Særligt udskolings eleverne har efterspurgt nye aktiviteter i frikvarterne. I samarbejde med elevrådet er der i udskolingen etableret et område med parkour-bane og flere borde-bænkesæt for at skabe øgede muligheder for fysisk aktivitet og sociale fællesskaber. Herudover er der lavet en ekstra multibane med mulighed for at spille fodbold, håndbold og basket.

Anbefaling 5

Gå i dialog med forældrene om elevernes brug af skærme

Elevernes brug af skærme påvirkes af de normer og regler, der eksisterer i hjemmene. Forældrene kan her have meget forskellige tilgange til brug af skærme og forudsætninger for at følge med i deres børns skærmbrug. Mange aspekter af skærmbrug går på tværs af hjemmene og skolen, og derfor er det vigtigt at gå i dialog med forældrene omkring elevernes brug af skærme.

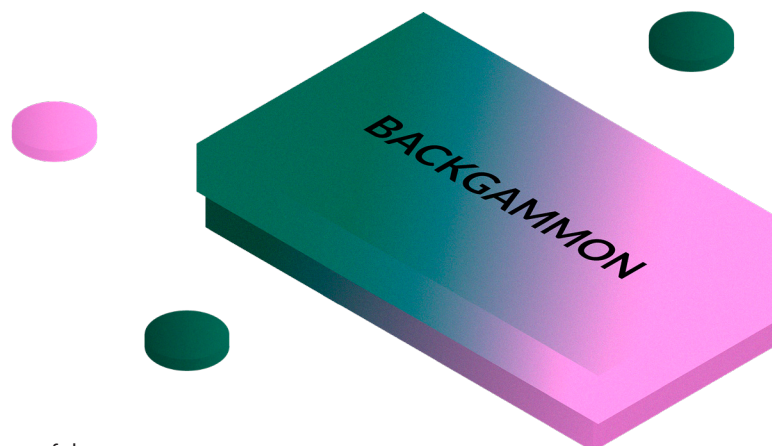
Kommunikér skolens retningslinjer og politikker for brug af skærme til forældrene

Det er vigtigt, at forældrene kender til skolens skærm-politikker og intentionerne bag, så de har mulighed for at bakke op. Det kan gælde skolens mobilpolitik og skolens syn på elevernes private brug af skærme i undervisningen og frikvarterer. Det kan også handle om skolens fælles overordnede retningslinjer for skærme i undervisningen, som forældrene kan efterspørge indblik i.

Gå i dialog med forældrene om elevernes brug af skærme i hjemmet

Spørgsmålet om elevernes skærmbrug i hjemmene kan med fordel drøftes med skolebestyrelsen, som kan udarbejde principper for det gode skole-hjem-samarbejde omkring skærmbrug. Det kan også være relevant, at I taler med forældrene om elevernes brug af skærme i hjemmet i de enkelte klasser og på årgange for at etablere fælles aftaler. Det kan fx handle om:

- Hvornår har børnene behov for (at få) en mobiltelefon, herunder brug af mobiltelefoner i undervisningen og uden for skoletiden?
- Hvilken betydning har brug af skærme før sengetid for søvn, og hvordan understøtter forældrene at børnene møder undervisningsparate i skole?
- Hvordan kan forældrene etablere gode rammer og begrænse distraktioner i lektielæsning i hjemmet?
- Hvad er gode sociale medie-vaner, og hvilke evt. fælles retningslinjer kan der etableres i forhold til fx valg af medie, god adfærd og håndtering af evt. konflikter mv.?

Begrænsning af digitale distraktioner i skoletiden

En vigtig forudsætning for elevernes udbytte af deres skolegang fagligt såvel som socialt er, at de er til stede og nærværende. Mobiltelefoner og computere åbner i dag for en verden af underholdning ofte med avancerede teknologier bag, der kan friste eleverne og fange deres opmærksomhed. Derfor er det en opgave for både pædagogiske personale og ledelse at være med til at skabe en kultur og praksis, der minimerer forstyrrelser og distraktioner i skoletiden.

Anbefaling 6 Indfør mobilfri skole

Mange skoler har oplevet, hvordan mobiltelefoner har ændret undervisningen og gjort eleverne mindre aktive i skolens fysiske fællesskaber. For at give eleverne mulighed for at være nærværende og deltagende i skolen anbefaler styrelsen, at I indfører mobilfri skole for alle elever på tværs af årgange. Mobilfri skole betyder, at mobiltelefoner som udgangspunkt er gemt væk både i undervisningen og frikvarterer, men at man stadig kan tage mobiltelefonerne frem, når det er relevant ud fra et didaktisk og pædagogisk formål, fx som et redskab i undervisningen.

Mobilpolitikken kan med fordel også omfatte digitale enheder som smartwatches og trådløse in-ear høretelefoner mv.

Lad de voksne på skolen være rollemodeller

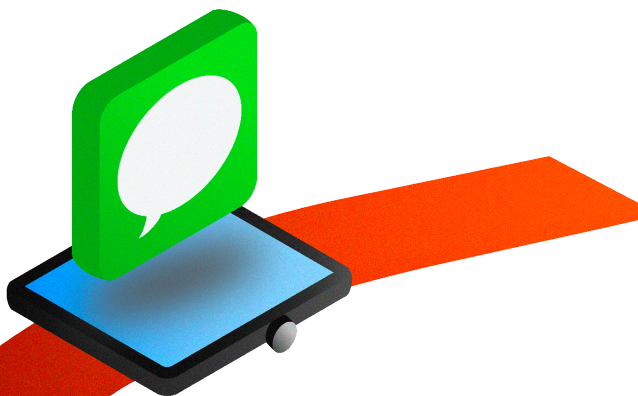
Overvej, i hvilket omfang mobilfri skole også skal gælde forældre og pædagogisk personale. Det er vigtigt at voksne med deres daglige gang på skolen fungerer som rollemodeller og går forrest i forhold til at skabe en god fælles kultur og praksis på skolen omkring mobiltelefoner. Ensartede regler for elever og voksne styrker tydeligheden af formålet med den mobilfrie skole for eleverne, og de ensartede regler kan samtidig gøre det nemmere at håndhæve politikken over for eleverne.

Overvej, hvordan I kan inddrage eleverne i udviklingen af mobilpolitikken

Det er ikke sikkert, at eleverne er enige i, at skolen gøres mobilfri. Alligevel er det vigtigt, at I inddrager eleverne fx ved at spørge ind til, hvad de bruger telefonerne og øvrige digitale enheder til for at finde gode løsninger og alternativer. Informer løbende eleverne fx via elevrådet, så de kender til mobilreglerne, og ved hvilke hensyn, der ligger bag. Eleverne kan også involveres i opfølgningen på mobilpolitikken både i forhold til, om skolen er lykkedes med at implementere den, og hvilken betydning den har haft for dem.

Følg op på mobilpolitikken og juster efter behov

I takt med at nye digitale enheder kommer på markedet, finder de også ind i klasserummet og skolegården. Smartwatches er fx en nyere udfordring for flere skoler, da de også kan skabe digitale distraktioner for eleverne ligesom mobiltelefonen. Overvej derfor, hvordan skolens ledelse i samarbejde med det pædagogiske personale løbende kan følge op på og tilpasse skolens regler for mobilfri skole i dialog med elevråd og forældre.

Retningslinjer for mobilfri skole

Tranegårdskolen i Hellerup

Skolen har siden 2015 været mobilfri skole. Dette er et uddrag fra skolens retningslinjer for mobilfri skole.

Tranegårdskolen – en mobilfri skole

På Tranegårdskolen ønsker vi at fremme fællesskabet og elevernes evne til fordybelse. Vi ønsker, at vores hverdag blandt elever, medarbejdere og forældre er bygget på fællesskab, nærvær og faglig fordybelse. Det er vigtigt, at vi er sammen, når vi er sammen. Derfor er Tranegårdskolen en mobilfri skole

Hvor, hvornår og for hvem gælder retningslinjerne

Retningslinjerne gælder på skolens område og i hele skoletiden – i timer, frikvarterer samt GFO og klubtid. Ture ud af huset – og ikke kun begrænset til lejrture og skolerejser – regnes for skoletid, hvor mobilpolitikken gælder. Her forbliver mobilen som udgangspunkt slukket i tasken fra skolestart til skoledagen er slut.

Mobilpolitikken gælder for alle enheder, der kan kommunikere med omverdenen.

Retningslinjer for:

Børnehaveklasse - 2. årgang

- Skolen fraråder, på det kraftigste, at man anskaffer smartwatches/mobiltelefoner til indskolingsbørn, da de forstyrrer børnene og undervisningen.
- Medbringes mobil eller smartwatch, skal de blive i tasken hele dagen – slukket.

3. – 9. årgang

- Mobilen afleveres slukket ved skolestart og opbevares i aflåst mobilskab i klassen. Mobilen udleveres igen ved skoledagens afslutning, hvor den igen kan benyttes uden for skolens område.
- Mobilskabene administreres af skolens medarbejdere.

Specifikt for de større klasser

- Ved fysik og biologi i faglokaler følger læreren klassen tilbage til klasselokalet og låser mobilskabet op, hvis faget ligger i ydertimer (morgen eller sen eftermiddag).
- Elever med udgangstilladelse har, som alle andre, ikke adgang til mobilen og må anvende kontanter eller kort til eventuel betaling af frokost.
- Computere (herunder tablets) må udelukkende bruges fagligt i timerne. Dvs. spil, sociale medier, shopping, streaming, kommunikation eller lignende må ikke benyttes i skoletiden.
- Medbringes smartwatches må disse ikke bruges til nogen form for kommunikation i hele skoletiden og skal være på lydløs.

Undtagelser

- Er der børn, der er sårbare i længere perioder og har behov for at bruge deres mobil, laves en specifik aftale direkte med ledelsen.
- Skolens medarbejdere kan i undervisningsrelateret eller anden voksenstyret sammenhæng vælge at tage mobilene i brug. Dette vil til planlagte aktiviteter fremgå af ugeplanen.
- På lejrture og skolerejser aftales det individuelt blandt skolens medarbejdere, hvornår der evt. gives mobiltid.

”De fleste der har med unge mennesker at gøre har kigget ud over dem og tænkt hold da op, hvor har de meget med en skærm at gøre i løbet af en dag. Skolen er også en social øvebane, hvor man kan øve sine sociale færdigheder. Så det var særligt pga af pauserne, at vi indførte mobilfri skole. Det var svært – jeg kæmpede alle år med min 9 klasse. Har lige overtaget 6. klasse, og det har været meget nemmere, for de har været omfattet af mobilpolitikken fra start.”

– Afdelingsleder og lærer i udskolingen,
Tranegårdskolen

Positive erfaringer med mobilfri skole

Skolen på Grundtvigsvej på Frederiksberg

Skolen indførte i skoleåret 2017/2018 forsøg med mobilfri skole. I forsøgsperioden var det ikke muligt at bruge mobiltelefoner på skolens matrikel, hverken i skolen eller eftermiddagstilbuddet.

Skolen lavede en bred inddragelsesproces, hvor eleverne blev spurgt til råds, og hvor alle forældre sammen med skolebestyrelsen, skoleledelsen samt repræsentanter fra personalet blev inviteret til et arbejds møde. På den måde lykkedes det at få alle godt med ombord.

Der blev også etableret et digitalt råd på skolen, der bl.a. skulle undersøge effekten og facilitere afviklingen af mobilprojektet, herunder kommunikation med elever, elevrådet, personale samt forældre.

Evalueringen af forsøget med mobilfri skole viser, at:

- Eleverne generelt er tilfredse med mobilfri skole, og særligt at samme regler gælder for alle. Flere elever udtaler, at de om eftermiddagen bedre kan finde legekammerater, og at det er blevet nemmere at komme i kontakt med hinanden.
- Det pædagogiske personale bruger mindre tid på at inddrage elevernes mobiler, og synes, at det er befriende, at mobilen er væk i skoletiden. De mener, at den mobilfrie skole har skabt et bedre læringsmiljø, hvor eleverne er mere koncentrerede og nærværende. Der er også skabt bedre legemiljøer i skoletiden og om eftermiddagen. Der kan være en udfordring om eftermiddagen, hvor eleverne savner mobilen til at komme i kontakt med deres forældre.
- Forældre beskriver, at de sjældnere end før skriver eller ringer til deres børn i løbet af skoledagen. De oplever også, at mobilen sjældnere er genstand for konflikt derhjemme. Nogle forældre synes, at det er besværligt, at de ikke kan komme i kontakt med deres børn om eftermiddagen.
- Ledelsen oplever, at det er langt mere positivt og imødekommende for alle at møde på skolen om morgenen. Eleverne har ikke længere deres opmærksomhed begravet i mobilen, men har fokus på hinanden. Det sociale miljø på skolen er forbedret, og der er et større fokus på skolens dagligdag og fællesskaber gennem hele dagen. Den mobilfrie skole har samlet set givet nogle gevinster som fx øget koncentration, hurtigere igangsættelse af aktiviteter, øget deltagelse i fritidsaktiviteter og færre konflikter knyttet til sociale medier.

Skolen peger på, at det handler om at lave enkle regler, der er nemme at håndhæve. Hvis en elev bryder reglerne, så er det ikke den enkelte lærer eller pædagog, der skal håndtere og følge op på situationen.

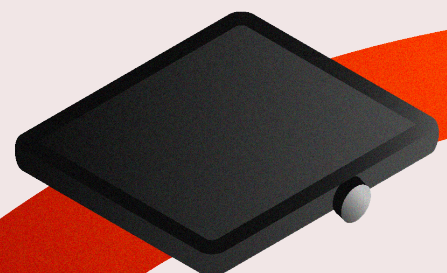
Behov for løbende tilpasning af mobilpolitik

Skolen har oplevet, at der kan være behov for at opdatere sin mobilpolitik, i takt med at teknologien og skolen udvikler sig.

Smartwatches fyldte ikke meget, da man formulerede mobilpolitikken, og er derfor ikke omfattet af mobilpolitikken. Skolen oplever at urene i stigende grad skaber udfordringer, når særligt elever på de yngste klassetrin ringer til deres mor eller far, hvis de fx er kede af det eller er involveret i en konflikt. På den måde kan forældrene blive trukket uhensigtsmæssigt meget ind i skoledagen, og eleverne lærer ikke selv at håndtere konflikter.

Skolen har også udviklet sig. Da man formulerede mobilpolitikken, havde skolen heller ikke en udskoling, den er kommet til siden. De store elever har fået lov til at få deres mobiltelefoner udleveret, når de har udgangstilladelse i spisefrikvarteret for at kunne købe mad. Skolen oplever dog, at adgangen til mobilen har taget om sig, så den for nogle elever kommer til at fylde for meget.

Skolen ser derfor et behov for at genoverveje reglerne for elevernes brug af smartwatches og udlevering af mobiltelefoner til udskolingselever, der har udgangstilladelse. Mobilpolitikken forventes at blive taget op til revision i skolebestyrelsen.

Anbefaling 7

Spær adgangen til ikke-relevante hjemmesider

Digital distraktion kan begrænses med digitale redskaber. Skolen kan overveje at indføre en internet-spærring fx via firewall, som blokerer for sociale medier, spil, shopping og streaming på skolens internet. En internet-spærring kan gøre det besværligt for eleverne at få adgang til ikke-relevante sider, når de arbejder med tablet og computer. Internet-spærring er et tydeligt signal om, hvilken digital adfærd, skolen mener er relevant i en undervisningssammenhæng. Erfaringer peger på, at dette signal også kan understøtte en vis selvregulering blandt eleverne. En internet-spærring kan kræve, at den kommunale forvaltning involveres.

Et tiltag med en firewall kan med fordel indgå i en bredere dialog på jeres skole mellem ledelse, pædagogisk personale og elever om relevant brug af digitale enheder i undervisningstiden.

Retning for skærmbrug på alle kommunens skoler

Gentofte Kommune

I Gentofte Kommune har man besluttet en række tiltag, der skal understøtte en bedre brug af skærme i kommunes folkeskoler, herunder:

- Alle skoler er mobilfrie i skoletiden. Mobiltelefoner kan anvendes i aktiviteter og undervisning efter underviserens anvisning
- Skolebestyrelser i alle skoler, SFO'er og klubber udarbejder principper for brug af digitale enheder, og opfordres til at overveje sanktioner, hvis eleverne bryder principperne
- Det er underviserne, der bestemmer, hvornår der bruges skærme og andre devices i forbindelse med undervisningen
- Der etableres tekniske IT-løsninger, som kan begrænse elevernes adgang til nettet, og samtidigt kan give den nødvendige pædagogiske og didaktiske fleksibilitet.

Baggrunden for at bruge internet-spærringer er et ønske om, at eleverne får bedre mulighed for at kunne arbejde mere fokuseret og uforstyrret med digitale læremidler i undervisningstiden, uden fri netadgang til at tjekke fx sociale medier, shoppingsider mv.

Anbefaling 8

Læg tablets og computere væk, når de ikke bruges i undervisningen

Vi er på få år gået fra en stort set skærmfri skole, hvor computere var arbejdsredskaber i computerrummet, til at skolen og klasserummet i dag i langt højere grad er blevet digitalt med udbredt brug af tablets, computere og smartboards. Det stiller nye krav til det pædagogiske personales klasseledelse. Vær derfor opmærksom på, hvordan I rammesætter og begrænser elevernes brug af skærme i undervisningen, så distraktioner undgås.

Lad computeren være lukket ved undervisningens start og afslutning

I kan fx indføre principper på jeres skole om, at alle computere er lukket og klappet sammen ved undervisningens begyndelse og afslutning, og at eleverne kun åbner den efter det pædagogiske personales instruktion. Hermed vil undervisningens afsæt være, at eleverne har deres opmærksomhed rettet mod det faglige fællesskab i klassen. Ved at gøre det til fælles principper, bliver det en naturlig del af elevernes hverdag, at timerne starter og slutter med fokus på det pædagogiske personale og undervisningssituationen.

Brug mindre skærm i gruppearbejde

Et andet greb til at styrke fokus og nærvær kan være at indføre et princip om, at gruppearbejde og lignende undervisningssituationer i udgangspunktet sker med maksimalt én skærm som arbejdsredskab, fx én computer eller én mobiltelefon. Hermed vil eleverne samarbejde om den ene skærm, der er adgang til i gruppen, ligesom der vil være mindre risiko for, at eleverne distraheres. Det kræver dog et særligt fokus på, at alle elever er involveret, og grupper om én skærm derfor ikke må være for store. Det kan selvsagt også være hensigtsmæssigt, at gruppearbejde foregår helt uden skærme, når det er muligt.

Pak tablets og computere væk i pauser og frikvarterer

Overvej også, hvilken rolle tablets og computere skal spille i frikvartererne, og om de bidrager til at skabe gode pauser for børnene i skoledagen. Også her bør der være klare regler, der er nemme at håndhæve, så det pædagogiske personale ikke skal bruge unødvendigt mange ressourcer på at håndtere uønsket brug af tablets og computere. Klare regler kan også begrænse konflikter om skærme mellem det pædagogiske personale og eleverne.

Gode erfaringer med analog undervisning og mindre digital distraktion

Tranegårdskolen i Hellerup

Skolen har i flere år haft en mobilfri skole som mobilpolitik, og det har betydet mindre distraktion fra mobilene. Distraktionerne er dog i stedet rykket over på computeren, hvor eleverne også kan spille, tjekke sociale medier, shoppe og streame.

Tre udskolingsklasser er i 2023 gjort til forsøgsklasser, og de skal i udgangspunktet kun modtage analogbaseret undervisning, med mindre læringsaktiviteten ikke kan løses uden at bruge en skærm ud fra en didaktisk begrundelse.

Tiltaget i forsøgsklasserne har bl.a. medført, at det er blevet nemmere for lærerne at rammesætte og starte lektioner. Mængden af digitale distraktioner er mindsket og lærerne kan også bedre se om eleverne forstyrres i undervisningen, når de ikke længere sidder bag skærmene. Skolen oplever, at det især kommer de fagligt svage elever til gode.

Ændret bordopstilling kan forebygge digitale distraktioner

Antvorskov Skole i Slagelse

For at sikre et godt undervisningsmiljø og social trivsel på skolen, så er skolen mobilfri, og computer og tablets må kun anvendes i læringsmæssige sammenhænge. Skolen har også internetspærring for nogle hjemmesider.

Skolen har erfaret, at der nogle gange skal mere til at forebygge distraktioner end en internetspærring. Derfor benytter skolens lærere også bordopstillingen i klasserummet til at forebygge digitale distraktioner og hjælpe lærerens klasseledelse.

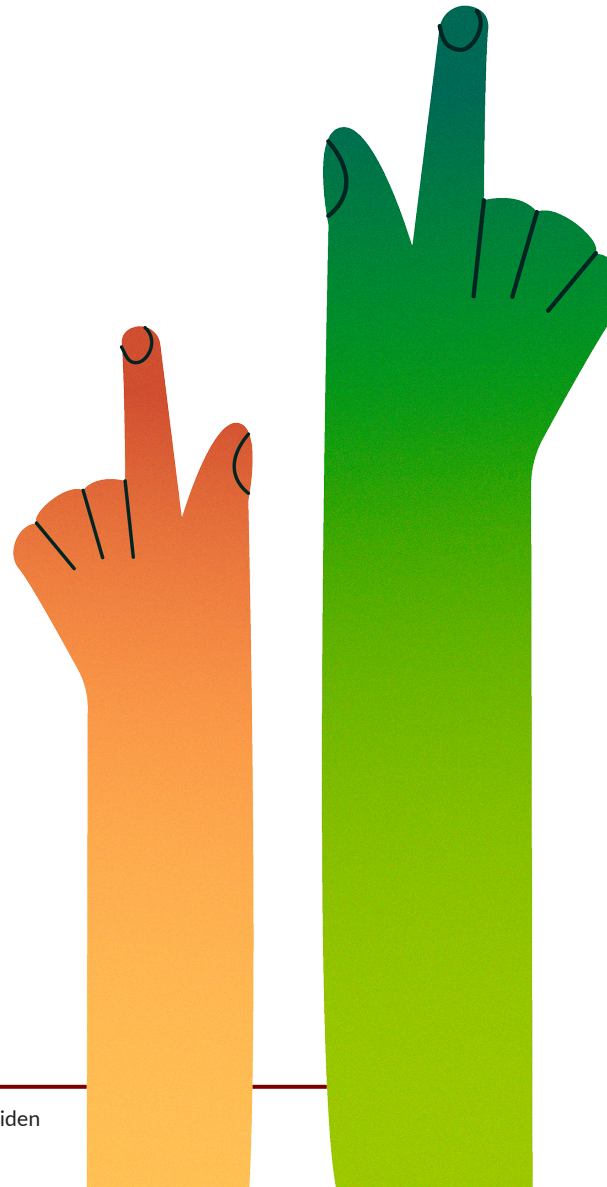
I nogle klasser er bordopstillingen således ændret, så bordene er placeret ud mod væggen og vinduer. Når læreren underviser i plenum, sidder eleverne med front mod læreren, der står i midten af klasserummet. Hvis eleverne skal arbejde individuelt, vender de sig mod deres arbejdsstation med ryggen mod læreren. Herved kan læreren følge med i, hvad der foregår på skærmene, når eleverne skal arbejde fagligt.

"Når man står foran skærmen, er det umuligt at se, hvad de laver, da de er super trænede i at lave alt muligt andet. Man kan ligne Einstein og være i gang med Tetris. Jo mindre muligheder vi giver eleverne for at blive distraheret, desto mere fokus og læring. Det er super tåbeligt at sætte en computer foran dem, hvis vi gerne vil have dem til at anstrenge sig."

- Afdelingsleder udskolingen og lærer i 9. klasse, Tranegårdskolen

"Det er ofte de svage elever, der lige snupper et spil. Dem får man meget bedre styr på. Her har de mulighed for at spørge en sidekammerat eller læreren. Det er dem, der har svært ved at holde snuden i sporet, det var det også før, men det er blevet 10 gange så svært med en computer, der kan alt muligt. Men signalerne forsvinder, når de har en computer."

- Lærer i udskolingen, Tranegårdskolen

Anbefaling 9

Lad fokus på skærmbrug bidrage til elevernes digitale dannelse

At begrænse elevernes private brug af skærme og digitale distraktioner i skoledagen står ikke i modsætning til elevernes digitale dannelse. Tværtimod kan arbejdet med at begrænse skærmbruget ses som en del af den digitale dannelse, som også handler om, hvilken betydning skærme og skærmenes indhold har for elevernes læring, trivsel, fællesskab mv. Det kan træne eleverne i at lægge telefonen fra sig, når de indgår i sociale sammenhænge eller skal fordybe sig.

Tænk tiltag til begrænsning af skærmbrug sammen med digital dannelse

I kan på skolen overveje, hvordan begrænsende tiltag kan understøtte arbejdet med elevernes digitale dannelse. I kan lade eleverne undersøge deres skærmbrug for at se, hvilken betydning skærme har for søvn, faglig fordybelse, social interaktion og for det inkluderende læringsmiljø på skolen. Sådanne undersøgelser kan understøtte en bevidstgørelse og refleksion hos eleverne over egne vaner.

Vær opmærksom på, om I har elever med særlige behov

Elevernes forudsætninger for og erfaringer med at navigere i den digitale verden kan være meget forskellige. Nogle elever kan have vanskeligere ved at gennemskue og begå sig i den digitale verden, og kan have en potentiel øget risiko for at udvikle usunde digitale vaner. Her er det vigtigt, at I på skolen har for øje, at der kan være elever med et større behov for at blive hjulpet, guidet og vejledt relevant i deres digitale dannelse.

Mobilfri skole og digital dannelse – ikke hinandens modsætninger

Antvorskov Skole i Slagelse

Skolen, som er mobilfri, ser teknologiforståelse som en nødvendighed for at opfylde folkeskolens formål om at danne og uddanne eleverne til at deltage som aktive, kritiske og demokratiske borgere.

Ifølge en skolelederen, hænger formålet med mobilfri skole og digital dannelse tæt sammen. Eleverne arbejder bl.a. med digital dannelse ved at undersøge, hvordan applikationer er designet til at fastholde elevernes opmærksomhed på skærmen.

Skolen har hvert år to projektuger, hvor indholdet skal handle om teknologiforståelse herunder digital myndiggørelse. Forældrene inddrages også i den digitale dannelse med udgangspunkt i skolebestyrelsens forslag til temaer for forældremøder eller besøg fra SSP og andre fagpersoner. Her vil der naturligt være en dialog om, hvordan man begår sig i den digitale verden.

”Vi inddrager mobiltelefonerne i undervisningen, når der er et læringsøjemed. Så når vi laver brugerfladeanalyser, så må vi selvfølgelig gerne sidde og kigge på telefonerne. Debatten kommer hurtigt til at handle om, hvorvidt vi skal forbyde. Den bør i stedet handle om, hvad vi kan bruge mobiltelefonerne til. Digital dannelse er helt central for det samfund vores børn vokser op i. Det er den gode gamle kritiske sans, som handler om at konsekvensberegne, hvad går det her ud på. Vi bliver konstant overhalet af nye teknologier, så det handler om at se på, hvad der er konsekvenser af de nye teknologier, og hvordan vi kan bruge dem positivt.”

– Afdelingsleder, Antvorskov Skole

God balance mellem analog og digitalt baseret undervisning

Mange elever bruger en væsentlig del af deres skoledag foran en skærm, mens de fysiske materialer og bøger er blevet færre og færre på skolerne. Den digitalt baserede undervisning rummer mange muligheder og kan give adgang til løbende opdaterede materialer og læringsforløb, men den kan også blive ensformig og komme til at stå i vejen for en mere nærværende, varieret og udforskende undervisning. Det kan gå ud over elevernes motivation og engagement.

Anbefaling 10

Brug kun skærme, når det er didaktisk og pædagogisk hensigtsmæssigt

Med den aktuelle udvikling, hvor skolernes læremidler i høj grad er digitale, kan det være et naturligt førstevalg for det pædagogiske personale, at undervisningen primært gennemføres med brug af skærme. For at udnytte de muligheder teknologien og de digitale læremidler giver og sikre en god og motiverende undervisning bør anvendelsen af skærme i undervisningen altid ske ud fra et bevidst didaktisk og pædagogisk valg.

Skab rum til faglige overvejelser om valg af læremidler

Overvej, hvordan I på skolen understøtter gode overvejelser om valg af læremidler, herunder hvornår det pædagogisk og didaktisk giver mening at bruge digitale læremidler frem for analoge i undervisningen. Dette kan fx ske i regi af skolens pædagogiske læringscenter (PLC) og i skolens fagteams og årgangsteams samt på møder, hvor alle skoler og forvaltningen deltager.

Overvej de faglige formål med skærme i pauser og frikvarterer

Skærme kan give mange sanseindtryk, som kan begrænse elevernes mulighed for at lade op mentalt. Eleverne har behov for at bevæge sig og slappe af uden visuelle stimuli og distraktion i pauser og frikvarterer. Det kan fx være muligheden for at tale sammen eller høre en historie, mens man spiser. Overvej derfor, hvordan I bruger skærme i pauser og frikvarterer og vis kun film og video ved særlige lejligheder.

Vidensdeling om analog undervisning

Marieskolen i Tønder

Skoleledelsen vurderer, at man er lykkedes med at begrænse brugen af skærme i undervisningen markant til gavn for nærværet og relationerne i klasserummet.

Det har dog også krævet omstilling. Det pædagogiske personale har med en mere analog undervisning måtte bruge mere tid på at forberede sig, ligesom det har krævet andre undervisningsmaterialer og alternativer til de digitale portaler, som underviserne har været vant til og stadig bruger i noget omfang.

Det har ligeledes synliggjort forskellige behov blandt lærerne i forhold til at omstille deres undervisningspraksis. Det har været mere fremmed for især yngre lærere at planlægge analog undervisning, mens særligt de ældre lærere har oplevet et gensyn med det velkendte.

Skolens ledelse har derfor indført vidensdeling om analog undervisning som et fast program punkt på alle pædagogiske møder. Her er der rum til at dele gode tips og udveksle erfaringer med analog undervisning. Skolen har desuden genopfrisket resurser og værktøjer som 'Læremiddeltjek' fra laeremiddel.dk, som mange undervisere kender fra deres uddannelse.

"Vi er ikke interesseret i at uddanne elever, som ikke kan bruge en computer. Men der er bare rigtig mange situationer, hvor det er meningsløst, at de bruger den. Vi oplever, at eleverne husker og forstår bedre, når de noterer og skriver i hånden."

– Afdelingsleder og lærer i udskolingen, Tranegårdskolen

"Når man sidder som lærer og kigger ned på sit fag, så er det nemmest at hive de digitale undervisningsforløb ned – ofte rigtigt gode forløb – men hvis alle gør det, så kommer eleverne gennem en hel skoledag til at sidde rigtig meget tid foran en skærm."

– Lærer, Tranegårdskolen

Anbefaling 11

Giv plads til analogbaseret læring

Det er vigtigt, at eleverne mødes med en varieret undervisning, som giver dem mulighed for at engagere sig i det faglige stof på forskellige måder, og motiverer dem til at lære. Overvej, hvordan I på jeres skole kan vægte en god variation af analog og digitalt baseret undervisning og give plads til den analogbaserede læring for at sikre nærvær i undervisningen og begrænse elevernes samlede skærmtid i løbet af skoledagen.

Giv plads til mere analogbaseret læring

I nogle situationer kan det læringsmæssige udbytte for eleverne være det samme, uanset om undervisningen foregår analogt eller digitalt. I disse situationer kan det være hensigtsmæssigt, at I lader den analoge undervisning gå foran den digitale. Et konkret tiltag kan fx være at indføre et princip om, at det pædagogiske personale indlægger sekvenser uden brug af skærme i al undervisning. Det kan også være relevant med målsætninger for elevernes samlede skærmtid i eller på tværs af fag.

Tilstræb et godt miks af analoge og digitale læremidler

Adgang til både analoge og digitale læremidler er en forudsætning for, at det pædagogiske personale kan planlægge en undervisning med brug af begge dele. Overvej, hvordan I indenfor jeres eksisterende rammer kan tilrettelægge indkøb og lån af læremidler på en måde, hvor det pædagogiske personale inddrages, og hvor der tages udgangspunkt i didaktiske og pædagogiske overvejelser og skolens lokale forhold. Det kan også være relevant at se på, hvordan I på skolen bruger CFU og læremiddel.dk til at understøtte en god variation i anvendte læremidler og hente inspiration til den analogbaserede læring.

"Hvis eleverne kan opnå den konkrete læring på anden vis, skal de ikke bruge skærm. Skærmen skærmer for sidekammeraten og øjenkontakten med læreren. Rent læringsmæssigt bliver det en barriere, og det skaber støj."

– Skoleleder på Marieskolen,

Computere i undervisning som aktivt tilvalg

Marieskolen i Tønder

Skolen ønsker, at computere kun anvendes i undervisningen, hvor det kan begrundes efter didaktisk og pædagogisk behov. For at understøtte dette, er det besluttet at computere opbevares fysisk uden for klasselokalet.

Uddrag fra skolens IT-politik

- Elever fra 4.-6. klasse skal, når de møder om morgenen (inden kl. 8.00), lægge deres pc (og mobil) ind i skabet i elevrummet.
- Skabet er aflåst hele tiden, og kan kun åbnes af skolens personale. Ved udgangen af sidste lektion, kan eleverne hente deres pc igen.
- Baggrunden for at eleverne skal have deres pc'er låst inde er, at vi fra skolens side ønsker at elever og lærere i mindre grad tyr til pc'en i undervisningen. Dog ønsker vi heller ikke at afskære muligheden for brugen af det, hvorfor denne løsning er valgt.
- Når der bruges pc i undervisningen, har læreren lov til at hjælpe eleverne i undervisningsøjemed, samt at følge hvad eleven beskæftiger sig med på computeren i undervisningstiden.

Elever fra 7.-9. klasse må indtil skolen får etableret mere opbevaringsplads uden for klasselokalerne have deres pc i tasken.

Brug emneuger til at afprøve en mere analog undervisning

Tranegårdskolen i Hellerup

De foreløbige resultater i de tre forsøgsklasser, der har modtaget en mere analogbaseret undervisning, er gode. Undervisningen bærer præg af mere nærvær mellem underviser og elev samt eleverne indbyrdes, og underviseren kan bedre fornemme elevernes opmærksomhed og tilstedeværelse i undervisningen.

Skolens ledelse opfordrer andre skoler til at kaste sig ud i en omlægning og starte med at afprøve det eksempelvis i en emneuge eller fordybelsesuge. Skolens erfaring er, at man kan omsætte nogle af de digitale læremidler til en analog undervisning.

"Man kan blive overrasket over, hvor meget man kan lave analogt. Vi havde et skriveforløb, hvor vi har lavet rigtig mange skriveøvelser i hånden – det var en sidegevinst her, at de også fik trænet deres håndskrift – inden de skulle lave en aflevering. Og da vi så endelig skulle skrive den aflevering, så gik vi over og brugte computeren, men det var måske trin 8."

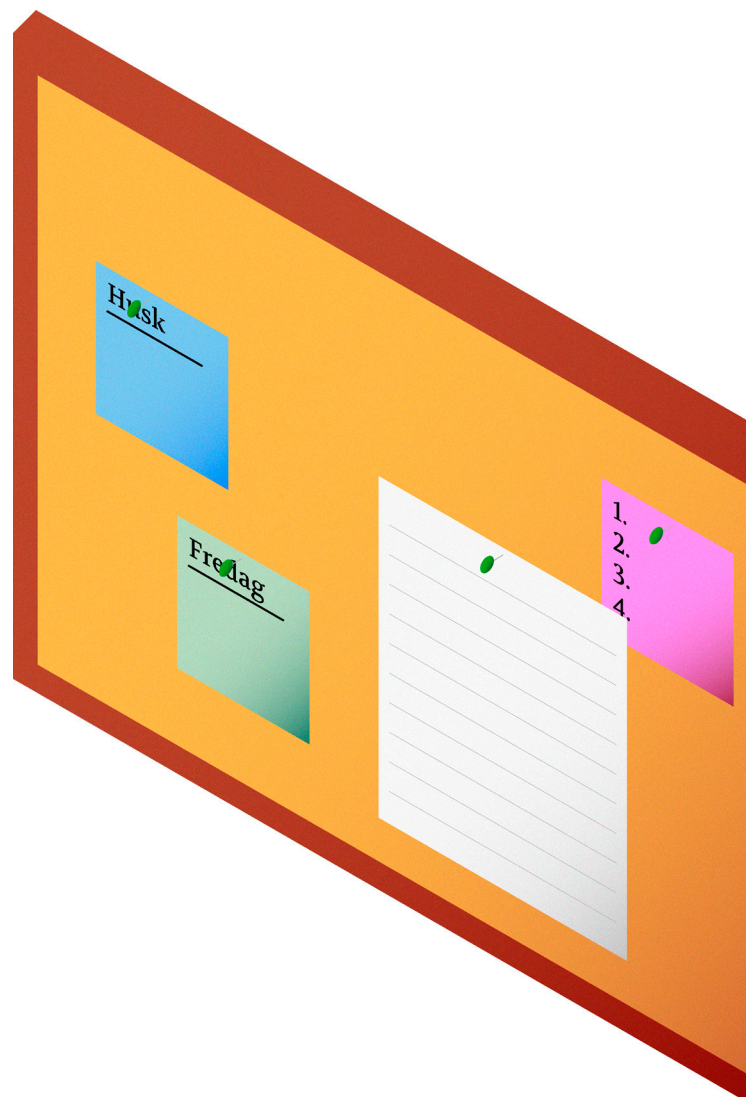
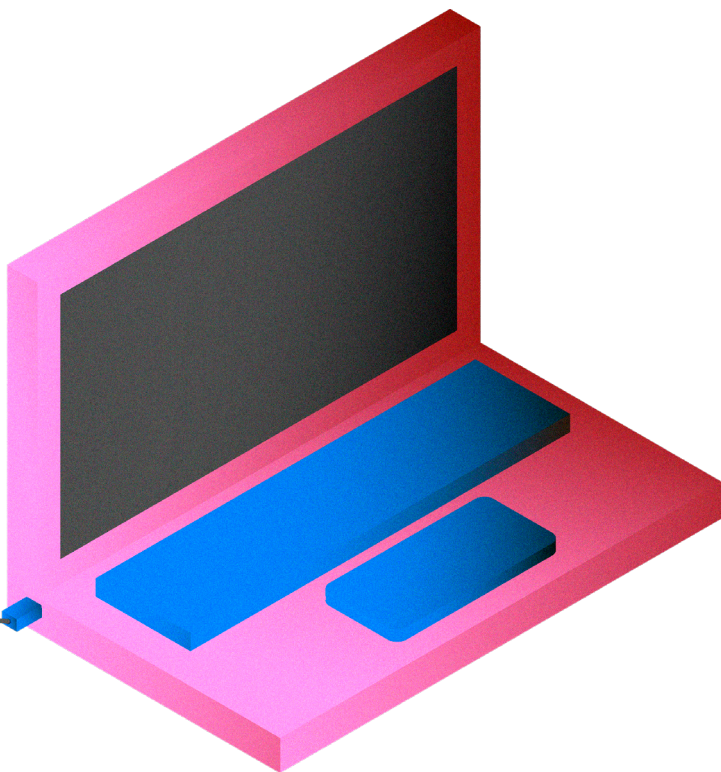
– Lærer i udskoling, Tranegårdskolen

Anbefaling 12 Sæt skærmbrug på dagsordenen for den pædagogiske udvikling

Gode pædagogiske og didaktiske valg omkring brugen af hhv. digitale og analoge læremidler kræver videreudvikling af didaktiske kompetencer blandt det pædagogiske personale. Det kan både handle om at få et bedre indblik i, hvilke muligheder og begrænsninger digitale læremidler giver, og om hvordan man kan blive bedre til at bringe analoge læremidler ind i undervisningen.

Overvej, hvordan I på skolen kan understøtte, at det pædagogiske personale har og løbende får opdateret deres didaktiske kompetencer til at foretage et kritisk og reflekteret valg af digitale og analoge læremidler, som kan bidrage til at skabe en varieret undervisning med nærvær og fællesskab. Skolen kan eksperimentere med nye organiseringer af faglig videns- og erfaringsudveksling blandt/mellem det pædagogiske personale.

Derudover kan det være relevant med bidrag fra eksterne aktører på området til at styrke vidensopbygningen på skolen.

Videre læsning

Herunder angives udvalgte henvisninger til videre læsning.

For en større forskningsgennemgang af både gevinster og udfordringer ved digitalisering af undervisningen kan der henvises til slutrapporten for projektet GrunnDig, der havde til formål at skabe overblik over forskning i og erfaring med digitalisering i grundskolen og på ungdomsuddannelser; Munthe, E., Erstad, O., Njå, M.B., Forsström, S., Gilje, Ø., Amdam, S., Moltudal, S., Hagen, S.B. (2022): Digitalisering i grunnopplæring; kunnskap, trender og framtidig forskningsbehov. Kunnskapscenter for utdanning: Universitetet i Stavanger.

Børns Vilkår har ligeledes udgivet en række anbefalinger til, hvordan børn og unge i alderen 0-18 år, samt deres forældre bedst bruger skærmen.

Anbefalingerne er delt op i syv forskellige aldersgrupper og har form som en guide til forældre. Foruden anbefalinger til børn, unge og deres forældre, indeholder skærmguiden også anbefalinger til fagpersoner i daginstitutioner og skoler. Børns Vilkårs anbefalinger kan findes på organisationens hjemmeside: <https://bornsvilkar.dk/skaermguiden/>

For konkrete bud på håndtering af udfordringer med skærme kan der henvises til Dorte Ågårds bog; Skærme i skolen: et forsvar for krop, koncentration og fællesskab i et klasserum med digitale medier. Frydenlund 2022.

Viden og inspiration til digital dannelse i undervisningen kan findes på Styrelsen for Undervisnings og Kvalitets hjemmeside: <https://emu.dk/grundskole/it-og-teknologi/digital-dannelse>

Sundhedsstyrelsens anbefalinger til brug af skærme

Sundhedsstyrelsen har udarbejdet anbefalinger om brug af skærme i fritiden til børn, unge og voksne. Styrelsen har gennemført en række undersøgelser om, hvad brugen af skærme betyder for vores søvn, fysiske aktivitet, stress, sociale relationer og ikke mindst for fællesskaberne i fritiden.

1. Brug ikke skærm op til sovetid

Søvn er vigtigt for børn og unges udvikling, indlæring, og for dit mentale og fysiske helbred. Hvis du bruger skærm op til sovetid, kan det udsætte den tid, det tager at falde i søvn og betyde, at du ikke får tilstrækkeligt med søvn. Det "blå lys" fra skærmen forstyrrer døgnrytmen, og mange indtryk fra f.eks. sociale medier, videoklip, film eller computerspil op til sengetid kan gøre, at det tager længere tid at falde i søvn. Det er en god ide at skabe rolige og afslappende rutiner op til, at du skal sove. Du kan f.eks. læse en bog eller høre afslappende musik. For de mindste børn kan det f.eks. være, at du læser en historie sammen med dit barn eller synger en sang.

2. Lad din telefon eller tablet blive ude af soveværelset

Skærmbrug om natten kan forstyrre din søvn og gøre dig mindre udhvilet dagen efter. Sammenhængende søvn er vigtigt for at få en søvn af høj kvalitet, og det "blå lys" fra skærmen kan også gøre din søvn kortere eller påvirke kvaliteten af din søvn. Søvn af tilpas længde og kvalitet er vigtig for dit mentale og fysiske helbred. Hvis du bruger telefonen som vækkeur, så anskaf dig et traditionelt vækkeur i stedet for, og lad telefonen "sove" i et andet rum.

3. Brug tid væk fra skærmen og husk at være fysisk aktiv

Det kan være hyggeligt og afslappende at bruge tid med en skærm, men det er vigtigt for din sundhed, at du ikke lader skærmen fylde så meget i hverdagen, at du ikke bruger tid på andre ting - herunder fysisk aktivitet, fysisk socialt samvær med venner og familie. Bevægelse og fysisk aktivitet er vigtigt for børn og unges motoriske udvikling, fysiske, sociale og mentale sundhed og for voksnes risiko for at få livsstilssygdomme.

4. Vær opmærksom på dit forbrug af sociale medier, og hvordan brug af skærm påvirker din trivsel

Sociale medier kan hjælpe dig med at holde kontakt med venner og familie i en travl hverdag. Du kan holde dig opdateret på f.eks. nyheder, læse artikler og søge oplysninger. Gaming kan give en kærkommen pause fra hverdagens udfordringer, hvor du spiller sammen med dine venner. Men når du bruger meget tid på skærmen, f.eks. på sociale medier, kan det bidrage til en følelse af stress, skabe bekymringer, give en oplevelse af ensomhed, lavt selvværd eller en oplevelse af at være uden for et fællesskab. Hvis sociale medier og gaming påvirker din trivsel negativt, kan det være en god ide at bruge tid på andre aktiviteter som f.eks. motion, samvær med venner eller en hobby, der giver mening for dig og påvirker dit humør og hverdag positivt.

Sundhedsstyrelsens anbefalinger kan findes på styrelsens hjemmeside: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2023/Sundhedsstyrelsens-anbefalinger-om-skaermbrug>

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Skærmbrug i fritidstilbud

Anbefalinger om begrænsning af digital
distraction og balanceret brug af skærme

Skærmbrug i fritidstilbud

Anbefalinger om begrænsning af digital distraktion
og balanceret brug af skærme

2024

ISBN nr. 87-603-3356-1 (web udgave)

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Illustrationer og layout: Emma Kølle

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Teglholmsgade 1

2450 København SV

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Indledning	5
Leg, samvær og skærme i fritidstilbud	6
Anbefalinger	7
Fælles rammer for brug af skærme	8
Anbefaling 1. Sæt fælles retning for brug af skærme i fritidstilbud	8
Anbefaling 2. Brug fritidstilbuddets fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmbrug	9
Anbefaling 3. Gå i dialog med de unge og børnenes forældre om brug af skærme	10
Begrænsning af digitale distraktioner i fritidstilbud	11
Anbefaling 4. Indfør mobilfri fritidstilbud	11
Anbefaling 5. Rammesæt brug af skærme i fritidstilbud	13
Anbefaling 6. Lad dialog om skærmbrug bidrage til børn og unges digitale dannelse	14
Balance i udbuddet af aktiviteter i fritidstilbud	16
Anbefaling 7. Brug kun skærme til aktiviteter, der skaber deltagelses- og udviklingsmuligheder for børn og unge.....	16
Anbefaling 8. Tilstræb variation og alsidige pædagogiske aktiviteter	17
Anbefaling 9. Inddrag arbejdet med digital dannelse i den pædagogiske udvikling.....	17
Videre læsning	18

Forord

Vi står midt i en digital udvikling, hvor skærme bliver en stadig større del af vores hverdag. Af vores børns hverdag og af børn og unges møde med skole og fritidstilbud. Vi skal overveje, hvordan vi forholder os til den teknologiske udvikling, og hvor meget teknologien skal fylde i hverdagen i SFO, fritidshjem og klub. Vi skal undgå, at skærme bliver forhindringer for alsidig udvikling og muligheden for at opleve relationer og fællesskab på et tidspunkt i livet, hvor det er essentielt at udvikle sociale kompetencer.

Børne- og undervisningsministeren har på den baggrund bedt Styrelsen for Undervisning og Kvalitet om at udarbejde anbefalinger om brug af skærme i skole og fritidstilbud. Anbefalingerne skal understøtte, at vi ikke ender i en unuanceret diskussion om for eller imod skærme, men medvirke til en aktiv stillingtagen.

Vores tilgang til god fritidspædagogik skal følge med tiden. Udnytte muligheder i teknologisk understøttelse. Samtidig skal vi have blik for, at brugen af skærme

ikke fjerner opmærksomheden fra fri leg, fysisk udfoldelse og fra relationen mellem det pædagogiske personale og børn og unge. Derudover er de langsigtede konsekvenser ved anvendelsen af skærme for børn og unges sundhed og trivsel ikke tilstrækkeligt veldokumenterede. Derfor er anbefalingerne baseret på et forsigtighedsprincip.

Formålet med anbefalingerne er på den baggrund at give en ramme for dialog om, hvordan man i hver enkelt fritidstilbud bedst muligt kan håndtere udfordringer med digital distraktion og opnå en god balance i udbuddet af pædagogiske aktiviteter.

Jeg håber, at anbefalingerne kan understøtte det vigtige arbejde med at udvikle jeres egen balancerede tilgang til brugen af digitale enheder, hvor gevinsterne ved den teknologiske udvikling går hånd i hånd med et fritidsliv med fællesskab, fri leg og alsidig udvikling.

Julie Elm Vig Albertsen
Direktør
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Indledning

Mange fritidstilbud har gennem en årrække arbejdet med børn og unges digitale dannelse, håndtering af digital distraktion og det at finde den rette balance i udbuddet af pædagogiske aktiviteter, samtidig med at børn og unges interesser og hverdag i stigende grad involverer brug af skærme. Anbefalingerne i denne publikation kan bruges til at sætte en retning for skærmbroden i institutionen.

Hastigheden i den teknologiske udvikling og den omfattende digitalisering skaber et behov for, at fritidstilbud løbende overvejer, hvornår skærme hindrer det pædagogiske personales arbejde med at skabe gode deltagelses- og udviklingsmuligheder. Anbefalingerne kan bidrage til en drøftelse af området.

Fritidstilbud dækker over et bredt spektrum af tilbud og rummer derfor mange forskellige betingelser og muligheder for brug af skærme. I indskolingsårene er der færre børn, der har en telefon, og derfor kan problematikken omkring privat brug af skærme fylde mindre her. Når børn når mellemtrinnet og fritidsklublivet, kan telefonerne være "det nye bedste legetøj". Der er her et større behov for, at voksne sætter rammer og guider de unge. Når det kommer til udskolingsårene, har de unge ikke samme pasningsbehov og vælger typisk selv at komme i klubben for at være sammen med vennerne i de fysiske rammer, klubben tilbyder.

Anbefalingerne henvender sig både til almene fritidstilbud og fritidstilbud målrettet elever med særlige behov, og de er både rettet mod SFO'er og

selvstændige fritidshjem og -klubber. Anbefalingerne skal omsættes i den lokale og konkrete kontekst, da børn og unges brug af skærme bedst håndteres ud fra det enkelte fritidstilbuds kontekst og det enkelte barns/den enkelte unges behov og forudsætninger.

Viden fra eksperter og praktikere

Styrelsen har inddraget eksperter og praktikere med viden om og erfaring med pædagogik, didaktik, digital og analog læring i arbejdet med anbefalingerne. Relevante organisationer og repræsentanter for kommuner, ledelser, lærere, pædagoger, forældre og elever samt Sundhedsstyrelsen er også blevet inddraget. Vi har desuden med hjælp fra Danske Skoleelever, Ungdomsringen og Klubberne i Roskildes digitalister afholdt fokusgruppeinterview om brug af skærme med børn og unge.

Brug af skærme henviser i denne publikation til aktiviteter, hvor børn og unges opmærksomhed er rettet mod en tablet, computer, tv, mobiltelefon, smartwatch mv.

To problemstillinger i forhold til skærme

Anbefalingerne behandler primært to problemstillinger ved brug af skærme:

- 1. Begrænsning af digitale distraktioner i fritidstilbuddet**
Børn og unge kan risikere at gå glip af nærvær og fællesskab med jævnaldrende i pædagogiske aktiviteter, hvis de bliver distraheret af privat brug af skærme til sociale medier, spil og streaming m.v.
- 2. Balance i udbuddet af pædagogiske aktiviteter**
De pædagogiske aktiviteter i fritidstilbuddet bør rumme en variation af lege og aktiviteter, og derfor skal der gives plads til analoge aktiviteter uden skærme.

Leg, samvær og skærme i fritidstilbud

Børn og unges brug af skærme kan være en hindring for det legende samvær, hvis de ikke bruges konstruktivt. Derfor er det vigtigt at tage aktivt stilling til børnenes og de unges skærmbrug i fritidstilbud.

I fritidstilbud skal der være rum og mulighed for, at børn og unges frie og spontane leg og samvær kan udfolde sig, at de kan slippe fantasien løs, være undersøgende, begå fejl, blive udfordret og prøve sig selv af i forskellige sociale sammenhænge. Legende samvær og skabende aktiviteter understøtter bl.a. børn og unges udvikling af personlige, sociale og praktiske kompetencer, og det er personalets rolle at understøtte dette (Hvad kendetegner kvalitet i fritidstilbud, EVA, 2019; Grundlag for pædagogfaglighed i fritid og skole, BUPL, 2019). Det er vigtigt at være opmærksom på, hvornår brug af skærme kan blive en hindring for det legende samvær, og hvordan skærme eventuelt kan bruges konstruktivt til samværet.

Skærmes påvirkning på trivsel og fællesskaber

Mange børn og unge har i dag egne digitale enheder som fx mobiltelefoner, tablets og smartwatches, der kan give adgang til digitale fællesskaber og underholdning, der kan skabe glæde og bidrage til oplevelser af samhørighed med jævnaldrende. Men børn og unges brug af sociale medier mv. kan også bidrage negativt til trivslen, hvis unge fx oplever at blive ekskluderet af digitale, sociale fællesskaber, eller der opstår online mobbemønstre og magtkampe, som kan være svære for de voksne at få øje og handle på. Sociale medier og online-spil kan også have en vanedannende karakter, der kan påvirke trivslen negativt, fordi det kan afskære barnet eller den unge fra fælles oplevelser og referencerammer. For børn og unge i udsatte positioner kan online-spil og sociale medier på telefonen blive en strategi til at gemme sig og undgå samspil og relationer med andre.

Sundhedsstyrelsen peger på, at børn og unges sundhed og trivsel blandt andet er afhængig af tilstrækkelig søvn, fysisk aktivitet og muligheden for at indgå i gode fællesskaber (se Sundhedsstyrelsens anbefalinger på s. 18). Da brugen af skærme kan påvirke andre aktiviteter, der kan have betydning for børn og unges sundhed og trivsel, er det vigtigt, at de voksne omkring børnene interesserer sig for børnenes brug af skærm og har en dialog med dem om, hvordan og hvornår skærmen bliver brugt til hvad. Dette gælder også i fritidstilbud, hvor mange børn bruger en væsentlig del af deres dag.

Mindre skærmtid og flere fælles aktiviteter

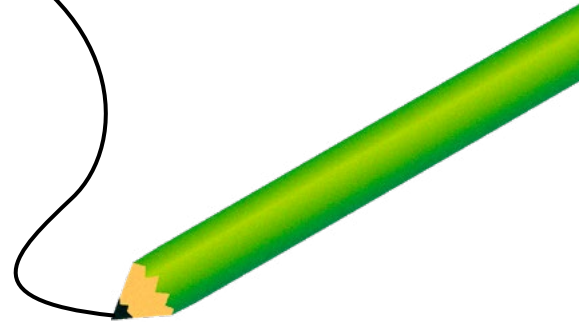
Formålet med anbefalingerne er at begrænse den samlede mængde skærmtid for børn og unge. Dels ud fra et forsigtighedsprincip, baseret på manglende viden om de langsigtede konsekvenser ved brug af skærme for børn og unges trivsel og sundhed, dels for at sikre, at tid brugt på skærm ikke risikerer at blive tid væk fra leg og samvær.

På den baggrund skal anbefalingerne anviser veje til, hvordan I som fritidstilbud kan arbejde med en reflekteret brug af skærme i forbindelse med pædagogiske og fællesskabende aktiviteter, som giver nær-værende, motiverende og afvekslende deltagelses- og udviklingsmuligheder. Anbefalingerne giver samtidig konkrete bud på, hvordan I kan mindske den digitale distraktion hos børn og unge i fritidstilbud og bidrage til en bedre balance mellem aktiviteter med og uden skærm i fritidstilbuddet.

Anbefalinger

Styrelsen har udarbejdet ni anbefalinger til, hvad I som fritidstilbud kan gøre for at begrænse digital distraktion og skabe en god balance i udbuddet af pædagogiske aktiviteter. Anbefalingerne suppleres af eksempler fra fritidstilbud, der på forskellig vis har taget aktivt stilling til brug af skærme, og med udsagn fra unge, der deler deres oplevelser fra fritidstilbud.

Fælles rammer for brug af skærme

1. Sæt fælles retning for brug af skærme i fritidstilbud
2. Brug fritidstilbuddets fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmb brug
3. Gå i dialog med de unge og børnenes forældre om brug af skærme.

Begrænsning af digitale distraktioner i fritidstilbud

4. Indfør mobilfri fritidstilbud
5. Rammesæt brug af skærme i fritidstilbud
6. Lad dialog om skærmb brug bidrage til børn og unges digitale dannelse.

Balance i udbuddet af aktiviteter i fritidstilbud

7. Brug kun skærme til aktiviteter, der skaber deltagelses- og udviklingsmuligheder for børn og unge
8. Tilstræb variation og alsidige pædagogiske aktiviteter
9. Inddrag arbejdet med digital dannelse i den pædagogiske udvikling.

Fælles rammer for brug af skærme

Et tydeligt og engageret pædagogisk personale er afgørende for at skabe trygge og motiverende udviklingsrum for børn og unge i fritidstilbud. Det gælder også, når det kommer til brug af skærme. Det er vigtigt at skabe klare rammer for eksempelvis brug af mobiltelefoner, tablets og smartwatches, ligesom det er vigtigt at have tydelige regler for brug af digitale værksteder. De børn og unge, der kommer i fritidstilbuddet, skal vide, hvad de kan være med til at bestemme, og hvor der er fælles regler, de skal følge. Retningslinjerne skal også være tydelige for forældrene.

Anbefaling 1

Sæt fælles retning for brug af skærme i fritidstilbud

Som ledelse er det jeres opgave og ansvar at gå forrest og sætte retning for, hvordan fritidstilbuddets brug af skærme afspejler jeres pædagogiske værdier og praksis. En fælles retning understøtter børnenes og de unges trivsel og alsidige udvikling og det pædagogiske personales faglige skøn om brugen af skærme i pædagogiske aktiviteter. En fælles retning betyder også, at den enkelte medarbejder ikke står alene med principielle beslutninger om børnenes og de unges private brug af skærme, som kan tage tid og fokus fra fælles oplevelser og aktiviteter i fritidstilbuddet.

Inddrag pædagogisk personale, skolebestyrelse/ forældreråd og børn og unge i dialogen

Med afsæt i børnenes og de unges perspektiver og inddragelse af forældre kan I afse tid og rum til at drøfte og skabe gode rammer for mindre brug af skærme i jeres fritidstilbud. Det kræver en fælles indsats og tålmodighed at finde frem til holdbare og lokale løsninger, og der kan blive brug for at lave forsøg og tilpasninger undervejs i processen. Det er også en god idé at prioritere tilbagevendende dialog med børn, unge og forældre om emnet.

Skab overblik over, hvordan I bruger skærme i jeres fritidstilbud

Det kan være en god idé, at både ledelsen, det pædagogiske personale og institutionens børn og unge i fællesskab får jer et overblik over, hvordan skærme bruges i dagligdagen og de udfordringer, der kan ligge i det. Det kan være et godt afsæt for at skabe de fælles rammer. I jeres afdækning af egen praksis kan I skelne mellem forskellige typer skærmb brug, fx brug af skærme til pædagogiske aktiviteter og privat brug af skærme.

Lad det pædagogiske personale være rollemodeller

Arbejdet med at skabe gode rammer for brug af skærme kan både omfatte udvikling af principper og retningslinjer for skærmb brug og etablering af de nødvendige praktiske rammer i institutionen. Det kan også handle om at være gode rollemodeller i forhold til jeres brug af skærme, som kan afspejle den praksis, I gerne vil se hos børnene og de unge.

Mobilfri fritidsklub

Cappella fritidsklub på Nørrebro

I fritidsklubben Cappella på Nørrebro for børn i 2-5. klasse har de indført mobilforbud efter et ønske fra forældrene. Ledelsen vurderer, at forbudet fungerer godt, bl.a. fordi de har fuld forældreopbakning. Mobilforbuddet betyder, at børnene skal lægge deres telefoner på et mobilhotel, når de ankommer i klubben, og kan hente dem igen, når de går hjem. Hvis børnene har brug for fx at ringe hjem i løbet af eftermiddagen, får de deres telefon og kan gå ind på klubbens kontor og ringe. Hvis det pædagogiske personale skal ringe eller fx lave kontorarbejde på computer, gør de det ligeledes fra klubbens kontor. Hvis der skal afspilles musik eller undersøges noget til en kreativ aktivitet fra en telefon eller computer, så kan børnene få hjælp fra en pædagog/leder.

Ledelsen prioriterer dialog om klubbens arbejde med mobilforbud, når der kommer nye børn og forældre til. Nogen skal vænne sig til det, men ofte er der fuld opbakning. Derudover mener ledelsen, at mobilforbuddet har bragt pædagogerne tættere på deres kernefaglighed, fordi de ikke kan tage mobiltelefonerne fra børnene uden at sætte noget andet i stedet. Det kræver engagement fra pædagogerne, og at de er parate til at gå med på børnenes ideer og initiativer i tilrettelæggelsen af pædagogiske aktiviteter.

Anbefaling 2

Brug fritidstilbuddets fysiske rammer til at skabe attraktive alternativer til skærmbrug

Jeres arbejde med at sikre mindre brug af skærme kan også handle om at se på muligheden for at udnytte fritidstilbuddets fysiske rammer og skabe gode alternativer til brug af skærme. Dette kan være et vigtigt fokus i forhold til at udvikle og understøtte børnenes og de unges fællesskaber. Fokus på den fysiske indretning kan handle om at udvikle alternativer til brug af skærme sammen med børnene og de unge, både hvad angår privat brug og som led i pædagogiske aktiviteter.

Overvej, hvor og hvordan skærme hører til i jeres fritidstilbud

I kan overveje, hvor i fritidstilbuddet skærme hører til, og hvad de kan bruges til. I kan også overveje, om I kan skabe skærmfrie zoner og -tidsrum. Rum med muligheder for fysisk aktivitet, ro, samtale, kreativ fordybelse og lignende kan understøtte fritidstilbuddets tilgang til mindre brug af skærme.

Mobilfri zoner

Klubben Engdal i Brabrand

I klubben Engdal har de ca. 300 børn og unge fra 4 kl. til det 17. år. Klubben har god plads og er fordelt på flere bygninger, og det giver god mulighed for at skabe forskellige zoner for specifikke årgange. På underetagen, hvor 4.-5. klasse holder til, er der skærmfri zone i tidsrummet 12.50 til 15.30 hver dag. Klubben har udnyttet de gode fysiske betingelser til at skabe klare rammer om, hvor skærme må bruges.

Klubben har tidligere forsøgt sig med mobilfri zoner inden for de samme bygninger, men det skabte forvirring, når overgangen mellem zoner var meget glidende. De lidt utydelige fysiske rammer gjorde det svært at overholde reglerne for børnene, og det pædagogiske personale oplevede, at de skulle være "politibetjente", der gik rundt og påtalte det igen og igen. Derfor har klubben nu mere fysisk adskilte mobilfri og ikke-mobilfri zoner.

Klubben har et stort spisebord som mobilfri zone hele dagen. Spisebordet er et sted, hvor man kan sætte sig og have samtaler med hinanden, og mobiltelefoner hører ikke hjemme der. Personalet oplever, at det giver gode og tillidsfulde snakke med børnene ved spisebordet, når der ikke er forstyrrelser fra digitale devices.

Anbefaling 3

Gå i dialog med de unge og børnenes forældre om brug af skærme

Børn og unges brug af skærme påvirkes af de normer og regler for skærmbrug, der eksisterer i hjemmene. Forældre kan have meget forskellige tilgange og forudsætninger for at følge med i deres børns brug af skærme. Samtidig er der mange aspekter af skærmbrug, der går på tværs af hjem, skole og fritidstilbud, fx dialog med venner over sociale medier, klasse-chats, skærmtider mv. Det er derfor både vigtigt, at I deler fritidstilbuddets principper for brug af skærme med forældrene, men også at I går i dialog med forældrene omkring børnenes brug af skærme i hjemmet. Så kan det pædagogiske arbejde med skærmbrug i fritidstilbuddet understøtte samtalen om emnet hjemme mellem forælder og barn/ung.

Fortæl forældre om fritidstilbuddets retningslinjer og principper for brug af skærme

Forældrene bør kende fritidstilbuddets retningslinjer for brug af skærme og intentionerne bag, så de har mulighed for at bakke op. Det kan gælde jeres mobilpolitik eller principper for børnenes eller de unges private brug af skærme, mens de er i fritidstilbuddet. Det kan også handle om retningslinjer for brug af skærme i pædagogiske aktiviteter, hvor forældrene fx efterspørger indblik i formålet med multimedieværksteder og gamer-rum.

Gå i dialog med forældrene om børnenes skærmbrug

Det kan være relevant at drøfte brugen af sociale medier, spil mv., og hvad det kan have af positiv og negativ betydning for børn og unges generelle trivsel med de unge selv og forældrene.

- Hvad er gode sociale medie-vaner, og kan der fx være fælles retningslinjer for god adfærd og håndtering af evt. konflikter på de forskellige platforme mv.?
- Hvad er godt at være opmærksom på ift. gaming, og hvordan kan fritidstilbuddet tilbyde gode, afgrænsede rammer for gaming, der kan understøtte øvrig god gaming-adfærd uden for fritidstilbuddet?
- Hvad skal de voksne kunne og vide for at understøtte børnene bedst muligt i kommunikation og samspil på sociale medier?
- Hvornår har børnene behov for en mobiltelefon, fx når de går fra skole til fritidstilbud og hjem?
- Hvilken betydning har skærme før sengetid på børnenes søvn, og hvordan understøtter forældrene, at børnene er udhvilede til morgendagens aktiviteter i skole og fritidstilbud?

I SFO'er, fritidshjem og fritidsklubber kan drøftelser med fordel tages i regi af skolebestyrelsen eller forældrerådet, hvor der fx kan udarbejdes principper for brug af skærme. I ungdomsklubber vil det være relevant at inddrage ungerådene, så I får inddraget de unge i jeres pædagogiske til- og fravalg af skærme.

Forældreinvolvering

Klubben Engdal i Brabrand

I klubben Engdal fylder skærmbrug meget i dialogen med forældrene. Det er vigtigt for klubben at finde et fælles ståsted mellem fritidstilbud og forældre, og at forældre bakker op om klubbens retningslinjer. Det var oprindeligt forældrene, der ønskede mere faste rammer omkring brug af skærme i klubben. Klubben har tidligere haft fokus på, at de med deres varierede og sjove aktiviteter godt kunne "konkurrere" med telefonen, men de har erfaret, at når børnene først har telefonen, så er det svært for dem at slippe den igen. Med afsæt i klubbens erfaringer og forældrenes ønske har klubben derfor forsøgt at mindske skærmbrug i klubben.

For at sikre fortsat opbakning til klubbens praksis inviterer klubben kommende 4. klassesforældre til møde, inden deres børn starter i klubben, hvor de bl.a. gennemgår deres rammer for skærmbrug. I 4. klasse oplever klubben, at der er stort forældreengagement og mulighed for at sikre en god overlevering fra tiden i SFO til fritidsklub. I august hvert år sender klubben herudover information ud til alle forældre med information om bl.a. klubbens regler om brug af skærme.

Begrænsning af digitale distraktioner i fritidstilbud

Tiden i fritidstilbud er frivillig, og de aktiviteter og initiativer, som pædagogerne planlægger, tager ofte direkte afsæt i børnenes og de unges interesser. Vi ved, at mange børn og unge bruger tid på skærme i deres fritidsliv, men deres private brug af skærme i fritidstilbud kan betyde, at de går glip af aktiv og kreativ udfoldelse og nærvær med jævnaldrende; alt sammen elementer af et børne- og ungeliv, som fritidstilbuddene i udgangspunktet skaber unikke muligheder for at udleve.

Derfor er det vigtigt, at fritidstilbuddet forholder sig til, hvilken plads børn og unges private brug af skærme skal have, når de er i fritidstilbuddet, så digital distraktion fra fællesskab og nærvær begrænses.

Anbefaling 4

Indfør mobilfri fritidstilbud

Overvej, hvilke løsninger der passer bedst til at mindske digital distraktion fra nærvær og fællesskab i jeres fritidstilbud. Begrænsning af digitale distraktioner kan fx ske ved at skabe mobilfri fritidstilbud eller etablere mobilfrie zoner og/eller afgrænsede tidsrum, hvor børn og unges mobiltelefoner pakkes væk. "Mobilfri" betyder, at mobiltelefoner er gemt væk, men at de kan tages frem efter aftale, hvis det er relevant ud fra et pædagogisk formål. At være mobilfri kan også omfatte, at digitale enheder som fx smartwatches, tablets og trådløse in-ear høretelefoner mv. gemmes væk.

I kan også vælge at arbejde med mobilfri perioder som et eksperiment med et undersøgende fokus på, hvad mobilfri tid lukker op for af nye venskaber, aktiviteter og organiseringer. Når børn og unge på egen krop mærker, hvilken betydning skærmb brug har, kan det danne et godt afsæt for at drøfte fælles regler for privat brug af mobiltelefoner og andre digitale enheder i fritidstilbuddet.

Formuler jeres retningslinjer for privat skærmb brug

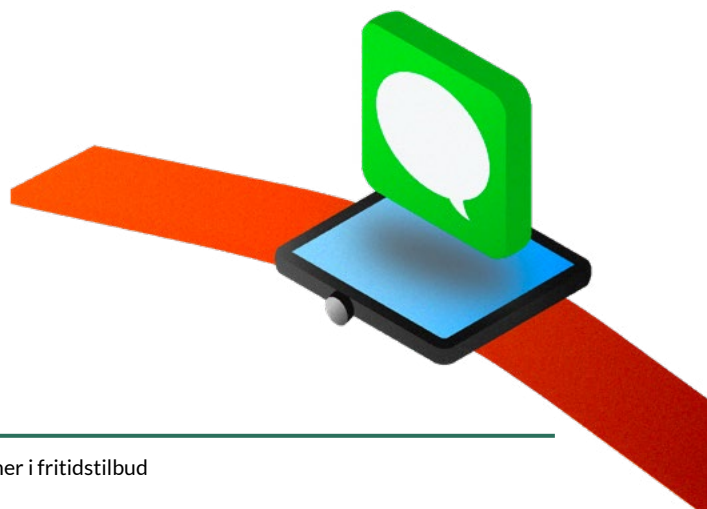
- Hvilke principper for brug af mobiltelefoner og smartwatches mv., vurderer I, kan medvirke til, at børnene og de unge kan være til stede i de sociale og pædagogiske aktiviteter, der tilbydes i fritidstilbuddet?
 - Skal telefonerne fx indsamles ved ankomst eller forblive i tasken?
 - Er der grund til at differentiere mellem aldersgrupper i fritidstilbuddet?
- Hvis der er tale om en SFO - hvordan er skolens øvrige retningslinjer for privat brug af skærme?

Følg op på jeres retningslinjer, og juster ved behov

Den teknologiske udvikling flytter sig konstant, og derfor bør I løbende evaluere og videreudvikle jeres retningslinjer for privat brug af skærme. I takt med, at nye digitale enheder kommer på markedet, finder de digitale enheder også ind i fritidstilbuddene. Smartwatches er en nyere udfordring for flere fritidstilbud, som også kan medvirke til digital distraktion ligesom mobiltelefonen. Derfor bør ledelsen i samarbejde med det pædagogiske personale løbende følge op på og videreudvikle retningslinjerne for skærmb brug i dialog med ungeråd og forældre.

Når mobilsamtaler mellem børn og forældre kan lede til distraktion fra fællesskabet

Hvis børn er i løbende dialog med deres forældre eller venner via mobiltelefon eller smartwatch, kan det risikere at forstyrre børnenes nærvær i fritidstilbuddet. Det kan også udfordre det pædagogiske personales mulighed for at støtte barnet i forhold til håndtering af konflikter, hvis børnene søger mod deres forældre via mobiltelefonen i stedet for at søge personalet, når konflikter opstår. Henvi til fritidstilbuddets hovednummer, hvis der opstår behov for, at forældrene hurtigt skal i kontakt med deres barn, og gå i dialog med forældrene, hvis I oplever konkrete udfordringer med løbende digital dialog mellem børn og forældre, der udfordrer nærværet i jeres aktiviteter.

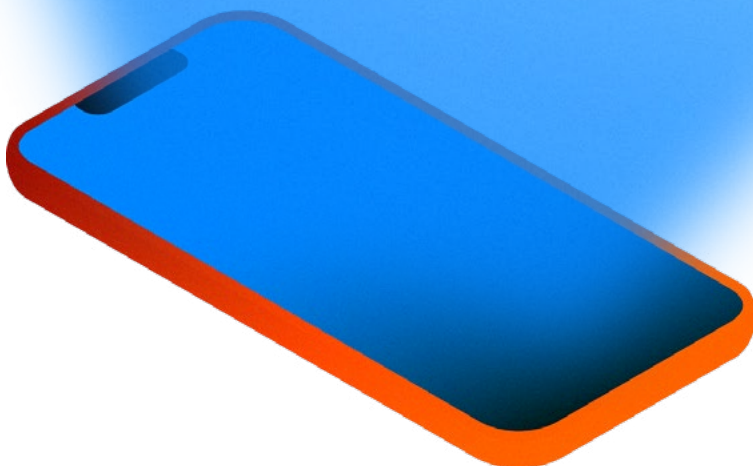
”Når børn og unge kigger ned i deres mobiltelefoner i længere tid, misser de at se hinanden i øjnene, de misser den sociale interaktion med andre. Samtidig hører vi fra samtaler med de unge, at der forekommer særlig grov sprogbrug på nogle sociale medier, hvor de kan tillade sig at sige grove ting til hinanden, de aldrig ville sige face-to-face. De udstiller hinanden på de platforme. Ved at være tæt på og kunne hjælpe børnene til at navigere i den digitale verden og digital dannelse generelt, kan vi arbejde med problemet.”

– Camilla Bøtker Klintby, leder i Malling Fritidsklub

Dialog på tværs af klubber

Klubben Engdal i Brabrand

Klublederen kender til klubber, der har mobilfrie dage, og dage hvor de unge gerne må have mobiltelefonen fremme. Nogle steder lykkes de med den tilgang, men andre steder kan det mærkes på fremmødet, hvor der kommer færre unge i klubberne på de mobilfrie dage. Det er ifølge klublederen særligt vigtigt at forholde sig til dette i mere udsatte områder. Der ligger en pædagogisk opgave i at sikre, at de unge ikke udvander fra klubben. Fra deres perspektiv kunne det være hjælpsomt med en fælles kurs, hvor flere klubber gør det samme og dermed skaber en fælles kommunal retning. Der er ifølge lederen et potentiale i at tage lokal og kommunal dialog på tværs af klubber om emnet og sætte en fælles kurs, uden at praksis behøver at være helt ens.

Anbefaling 5

Rammesæt brug af skærme i fritidstilbud

Hvad end I har besluttet jer for et mobilfrit fritidstilbud eller ej, kan der opstå tidspunkter, hvor børnene og de unge har deres mobiltelefoner eller andre skærme i fritidstilbuddet. Her er der behov for, at I tager stilling til, hvordan børnene og de unge må bruge dem. En del af rammesætningen gælder også at forholde sig til det pædagogiske personales rolle ved brug af skærm, da personalets rolle kan skifte karakter, alt efter om personalet faciliterer en digital aktivitet eller har en observerende og mere nysgerrig position fx i forbindelse med en dialog om børn og unges private skærmbrug. Her er det vigtigt at have blik for børn og unges forskellighed og modenhed, ligesom børn i udsatte positioner kan have særlige behov for at få rammesat deres skærmbrug.

Understøt konstruktiv brug af skærme

Hvis børnene og de unge har deres mobiltelefoner på sig, bør I have fokus på, hvordan brugen af skærme kan understøtte fællesskabet og pædagogiske aktiviteter, så I undgår, at børnene sidder alene og trækker sig fra fællesskabet. Konstruktiv brug af mobiltelefoner kan fx ske som led i kreative processer og idegenerering. Det kunne være ved, at flere børn og unge går sammen om at bruge én skærm, eller at fritidstilbuddets digitale enheder bruges i stedet for børnene og de unges private skærme. Derved kan man nedbringe de digitale distraktioner og samtidig understøtte andre pædagogiske mål, som fx at børnene tilegner samarbejdskompetencer.

Hav særlig opmærksomhed på, om børn/unge sidder alene med mobiltelefoner i fritidstilbuddet

Hvis børnene og de unge har fri adgang til deres mobiltelefoner, kan det hurtigt trække deres opmærksomhed og nærvær væk fra venner og øvrige, sociale aktiviteter i fritidstilbud, og det kan være svært for det pædagogiske personale at vide, hvad børnene og de unge foretager sig. Undgå især, at børn i fritidshjem og SFO færdes på internettet og sociale medier uden opsyn fra pædagogisk personale, og skab muligheder for, at det pædagogiske personale kan facilitere gode snakke med børnene om adfærd på internettet.

Skærme til kreative aktiviteter

Klubben Engdal i Brabrand

I klubbens krea-rum har de en tyk bog liggende med en masse mønstre til perleplader og anden inspiration. Hvis børnene og de unge bliver spontant optaget af noget, der ikke lige er i bogen, har de mulighed for at finde det frem på deres telefon. At kunne finde inspiration online skaber gode muligheder for at forfølge unikke ideer, og klubben oplever, at mange børn og unge sætter pris på denne mulighed for at kunne finde en helt specifik og unik figur, som kun de har lavet.

Klubben ser det som en vigtig pædagogisk afvejning at finde en balance i på den ene side at give plads til børnene og de unges interesse for det unikke og samtidig understøtte, at børnene og de unge kan finde fællesskab i at lave de samme ting ved fx at bruge de fysiske kilder til inspiration, som klubben har til rådighed. Klubben oplever ikke, at der er proppet med telefoner i krea-rummet, og børnene er gode til at spørge, om de må tage telefonerne i brug, inden de går i gang. Klubben oplever, at børnene er gode til at inspirere hinanden i krea-rummet – fx op til jul, når der laves masser af julepynt og gaver.

Mobilzone i cafeen

Louis P Klubber på Frederiksberg

I Louis P, hvor der går børn og unge fra 4.-9. klasse, er der indført en bestemt zone, hvor man må sidde med sin telefon. Zonen er placeret i klubbens cafe, der ligger i stueetagen tæt ved indgangen, og hvor der i udgangspunktet altid er pædagogisk personale til stede.

Klubben ønsker, at børnene skal være under opsyn, mens de sidder med deres telefoner, og at telefoner ikke skal fylde for meget rundt i klubben og risikere at forstyrre fordybelse og nærvær. Klubben har valgt denne tilgang, så de kan have en aktiv dialog med børnene og de unge om, hvad de bruger tid på, når de er på mobiltelefonerne, og de kan have et særligt blik for de børn og unge, der typisk kan finde på at sidde alene med telefonen i længere tid, så de aktivt kan inspirere dem til andre fysiske og sociale aktiviteter.

Anbefaling 6

Lad dialog om skærmb brug bidrage til børn og unges digitale dannelse

At begrænse børnenes og de unges brug af skærme og dæmme op for de digitale distraktioner i fritidstilbuddet står ikke i modsætning til arbejdet med digital dannelse. Tværtimod kan arbejdet med at begrænse skærmb rugen ses som en del af den digitale dannelse, som også handler om, hvilken betydning skærme og skærmenes indhold har for børnenes og de unges trivsel og fællesskab. Det er i den forbindelse vigtigt at huske, at digital dannelse kan være samtaleemne uden aktiv brug af skærm.

Fritidstilbud har desuden et særligt potentiale som frirum for børn og unge til at tale med fritidspædagoger om digital mobning og andre (digitalt knyttede) udfordringer, som børn og unge ikke nødvendigvis vil tale med deres forældre eller lærere om. Brug derfor jeres pædagogiske faglighed og relationskompetence til gennem samtale, leg eller aktiviteter at understøtte børn og unges digitale og sociale trivsel.

”Der tales tit om, hvordan vi som pædagoger kan gribe positivt ind i barnets trivsel. Der er rigtig meget i medierne om, hvordan mobilpolitik skal være i undervisningen, men i undervisningssammenhæng er det måske nemmere at tage mobiltelefonen væk. Hvad skal der gøres, og hvem skal gøre noget på fritidsområdet? Når børnene er til svømning og fodbold, har de ikke telefonen i lommen – det kan de ikke – men i klubben har de hele tiden telefonen, ikke bare i lommen, men i hånden. I klubben kan vi være med til at gøre noget ved problemerne.”

– Camilla Bøtker Klintby, leder i Malling Fritidsklub

Tænk tiltag til begrænsning af skærmb brug sammen med den digitale dannelse

Når I arbejder med at begrænse digital distraktion, kan I medtænke, hvordan tiltagene kan understøtte arbejdet med børn og unges digitale dannelse. I kan fx involvere børnene og de unge i arbejdet med at skabe overblik over, hvordan skærme bruges i fritidstilbuddet, eller I kan inddrage børnene og de unge i evaluering af jeres retningslinjer for skærmb brug. Baggrunden for jeres beslutninger bør i alle tilfælde deles med og begrundes over for børnene og de unge for at understøtte, at de – om ikke andet med tiden – ser mening i det.

Vær opmærksom på, om I har børn og unge i fritidstilbuddet, der kan have særlig gavn af digital dannelse

Børn og unges forudsætninger for og erfaringer med at navigere i den digitale verden kan være meget forskellige, og nogle børn kan have vanskeligere ved at gennemskue og navigere i den digitale verden og med en potentiel øget risiko for at udvikle usunde digitale vaner. Her er det vigtigt, at jeres fritidstilbud har øje for, at nogle børn har brug for en særlig opmærksomhed fra de voksne, så de bliver støttet, guidet og vejledt relevant og tilstrækkeligt i deres digitale dannelse.

Arbejdet med børnenes digitale dannelse

Louis P Klubber på Frederiksberg

Klubben samarbejder med Skolen på Nylandsvej om den understøttende undervisning for mellemtrinnet og udskoling, hvor et af fokusområderne er digital dannelse. Både i klub og skole arbejder de med digital dannelse på alle årgange fra 4. klasse. Her sætter pædagogerne i forløb med børnene og de unge og på forældremøder fokus på, at børnene og de unge får kompetencer og redskaber til at kunne bruge digitale medier på en god og tryk måde, at de bliver opmærksomme på egne grænser og får forståelse for regler, rammer og løsning af konflikter, der kan opstå i digitale rum.

Pædagogerne oplever, at de har gode forudsætninger for at tale med de unge om digital dannelse, og at der ofte opstår fortrolige og præstationsfrie rum i samtalerne mellem det pædagogiske personale og de unge. Ved at anerkende børnene og de unges interesser for fx sociale medier skaber pædagogerne en tillid, som udgør et vigtigt afsæt for arbejdet med digital konflikthåndtering. Pædagogerne ser det som en central del af trivselsarbejdet som fritidspædagog i dag at kunne tage de vigtige samtaler med børnene om deres digitale dannelse.

Klubben har også en politik om digitale medier, de deler med forældre. Her fremgår bl.a. en række punkter, som børnene skal lære; at de skal fortælle det til en voksen, hvis de oplever noget ubehageligt, at man skal opsøge en voksen, hvis man oplever, at digitalt indhold gør andre utilpasse. At det er børnenes ansvar at skrive så venligt og uddybende som muligt til hinanden for at undgå misforståelser grundet manglende kropssprog i digital kommunikation, og at man ikke må tage billeder og videoer uden samtykke.

"Jeg synes ikke, man skal sige til børn og unge, at de ikke må bruge mobiler. Men man skal lære dem fra en tidlig alder, at man skal fravælge dem. Det er vigtigt, at alle pædagoger har en grundforståelse for arbejdet med digital dannelse. Det vigtigste pædagogerne kan er at tale med os om det, fordi de kender os rigtig godt."

- Sarah, 21 år

"Jeg har været på besøg på klub i Irland. De havde et tilbud, hvor man kunne få 1:1-samtaler, og der var mulighed for at snakke i et lukket rum. Det virkede godt."

- Dagmar, 16 år

"Det er ikke i alle fritidsklubber, at der er fokus på digital dannelse. Hvis du spørger om hjælp hos en pædagog, så får du det. Fx hvis man oplever noget slemt på Insta. Men det er noget, du skal opsøge. Drømmescenariet er, at alle pædagogerne har tid til at sætte sig ned og snakke om digital dannelse. Det er godt at tale med en voksen, hvis man fx har haft en oplevelse på SoMe, hvor man har brug for at komme af med noget. Men der er ikke altid tid."

- Rasmus, 17 år

"Jeg har også oplevet et koncept, der hed GirlTalk, hvor der blev snakket om de sociale medier. Det var kun piger. Her var der to voksne, som havde sat sig ind i emnet, og der var sat tid af til at få snakket om problemer på sociale medier."

- Emma, 16 år

Balance i udbuddet af aktiviteter i fritidstilbud

Det er ledelsen og det pædagogiske personale, som planlægger og tilbyder pædagogiske aktiviteter i fritidstilbud, herunder digitale aktiviteter. Det er derfor op til fritidstilbuddet at sikre en god balance mellem udbuddet af aktiviteter og materialer, legetøj, spil, redskaber mv., så der tages højde for børnene og de unges interesser samtidig med, at pædagogerne udfordrer deres ønsker og vaner ved at invitere til alsidige lege og aktiviteter.

Anbefaling 7

Brug kun skærme til aktiviteter, der skaber deltagelses- og udviklingsmuligheder for børn og unge

Adgangen til digitale værksteder og aktiviteter kan begrundes i børn og unges interesser og ønsker, og brugt på en hensigtsmæssig måde kan digitale aktiviteter skabe rum for interesserede, sjove, kreative og fællesskabende aktiviteter og lege blandt børn og unge. Det er i den forbindelse vigtigt, at I styrer udbuddet af digitale aktiviteter og vurderer, om skærmrelaterede ideer og ønsker fra børnene og de unge er relevante og alderssvarende ift. de pædagogiske intentioner.

Overvej, hvordan digitale værksteder bruges til fællesskabende aktiviteter

Det kan gøre en forskel for de børn og unge, der er meget interesseret i gaming mv., at det er mulig for dem at dyrke den interesse med vennerne i fritidstilbuddet, om end i afgrænset tid. Gaming og lignende digitale aktiviteter kan være en del af et varieret udbud, så længe aktiviteterne er tydeligt tidsafgrænset og rammesat af det pædagogiske personale. Overvej, hvordan I kan bruge digitale værksteder til fællesskabende aktiviteter og lege.

Undgå "digitale pauser"

Overvej, hvordan jeres fritidstilbud kan invitere til leg og understøtte gode børnefællesskaber også i ydertimerne, hvor der måske er færre medarbejdere og børn og unge, fx i morgen-SFO. Det kan være ved at lægge op til kort- og brætspil, fordybelse i samtale, højtlesning, fællesskab omkring praktiske opgaver som madlavning, der er tilpasset aldersgruppen, fysiske aktiviteter i højt eller lavt tempo, alt efter om børnene har brug for ro eller fornyet energi. Sørg også for at give børnene attraktive alternativer til skærme i forbindelse med måltider fx højtlesning eller fælleslege. "Digitale pauser" som fx videoklip og skærmunderholdning indeholder mange sanseindtryk og stimuli, som ikke nødvendigvis skaber den mentale pause, de er tiltænkt. Lad i stedet børnene slappe af uden visuelle stimuli fra en skærm ved at tilbyde fordybelse i rolige og taktile aktiviteter.

Sociale aktiviteter med brug af skærme

Fritidsklubben Cappella på Nørrebro

I fritidsklubben Cappella har de god erfaring med at kombinere skærm og fysisk aktivitet. Når vejret er til det, projekterer de "Just Dance" op udendørs, og det tiltrækker mange af børnene. Aktiviteten er social, fysisk udfordrende og ikke mindst sjov. I andre perioder inviterer klubben til at spille playstationspillet FIFA. Begge aktiviteter er kendetegnet ved, at de tager afsæt i at være sociale sammen med venner i fritidsklubben – i modsætning til fx at spille online med andre børn og unge – og ligger i forlængelse af børnenes interesser, samtidig med at pædagogerne kan være del af og styre aktiviteten.

God adfærd i computerrummet

Louis P Klubber på Frederiksberg

I Louis P har de en papirfolder med billeder og beskrivelser af den store variation af aktiviteter i klubben fra udflugter, kolonier, fysiske aktiviteter som cykling og ridning, madlavningsaktiviteter, vandaktiviteter samt digitale aktiviteter mv. Folderen opdateres løbende, da aktiviteterne og de pædagogiske refleksioner om aktiviteterne udvikler sig over tid. Det beskrives, at der er en pædagog tilknyttet computerrummet, som både kan hjælpe med det tekniske, men også støtte op om et godt sprog, når der spilles. I folderen står, at "computerrummet skal være et sted, hvor børn kan få succesoplevelser og skabe nye relationer til hinanden."

Alle klubbens spil er udvalgt ud fra det kriterium, at de skal kunne spilles af flere på samme tid – det skal handle om at samarbejde og være kreativ. Man har mulighed for at være to timer ugentligt i computerrummet. De har også kønsopdelte dage, fordi de har erfaret, at det giver plads til dialog om andre emner, når det fx er en mindre gruppe piger, der sidder sammen og spiller.

Anbefaling 8

Tilstræb variation og alsidige pædagogiske aktiviteter

Børns frie leg er bl.a. udfordret af et skemalagt skole- og fritidsliv, og vi ved, at meget af børnene og de unges tilbageværende frie tid bliver brugt bag skærmen (Hele legen rundt: Legeliv i hverdagen og danske familier, 2023). Ved at tilbyde og prioritere et bredt spektrum af alsidige pædagogiske aktiviteter kan fritidstilbud skabe rum for unikke fysiske og sociale fællesskaber i præstationsfrie rum.

"Der er særligt to ting, der kommer op, når jeg taler med mine venner om tiden i klubben. Der var rollespilsuge, hvor alle skulle være med. Det var lidt nørdet, men det var rigtig fedt. Og det var en digitalfri uge. Det andet var rekorduge, hvor man brugte tid på at slå rekorder, fx fra Guinness' rekordbog eller alle mulige andre rekorder, man kunne finde på. Vi glemte alt om telefonerne."

- Sarah, 21 år.

"Hvis jeg spørger de yngre børn, er det fedeste også, når de voksne har været med, fx når de leger "Den Store Bagedyst"."

- Dagmar, 16 år

Anbefaling 9

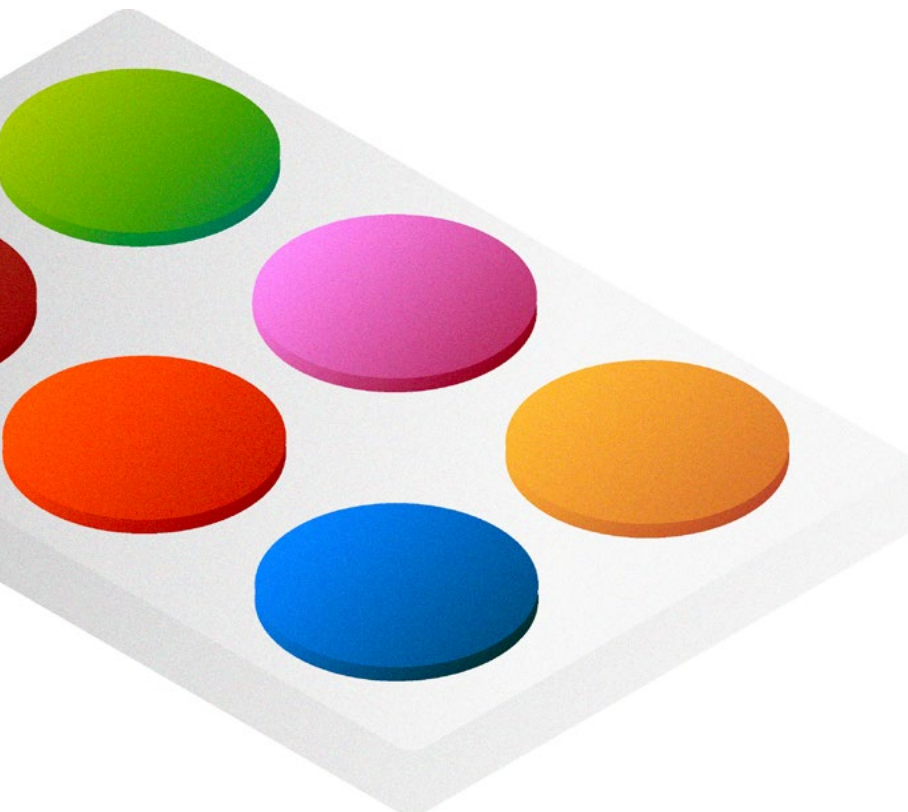
Inddrag arbejdet med digital dannelse i den pædagogiske udvikling

Der kan være stor forskel på, om det pædagogiske personale i fritidstilbud føler sig klædt på til at facilitere digitale aktiviteter og indgå i dialog med børn og unge om deres private brug af skærme. Ofte er børn og unge mere opdateret på udbuddet af fx spil og sociale medie-platforme, og deres digitale kompetencer kan overstige det pædagogiske personales kompetencer. Det kan derfor være en udfordring for det pædagogiske personale at guide og være nysgerrig på de unges digitale liv.

Overvej, hvordan I som fritidstilbud kan sikre, at det pædagogiske personale får videreudviklet deres kompetencer til at planlægge pædagogiske aktiviteter med børn og unge, som kan understøtte sunde skærmvaner og børn og unges digitale fællesskaber. Det kan fx ske gennem videns- og erfaringsudveksling mellem personalet eller med andre fritidstilbud.

"Bare der er en voksen med, så er det sjovt. Hvis der er en voksen, der gider være med, kan det rigtig meget."

- Emma, 16 år

Videre læsning

Herunder angives udvalgte henvisninger til videre læsning.

Børns Vilkår har udgivet en række anbefalinger til, hvordan børn og unge i alderen 0-18 år, samt deres forældre, bedst bruger skærmen. Anbefalingerne er delt op i syv forskellige aldersgrupper og har form som en guide til forældre. Foruden anbefalinger til børn, unge og deres forældre indeholder skærmguiden også anbefalinger til fagpersoner i daginstitutioner, fritids-tilbud og skoler. Børns Vilkårs anbefalinger kan findes på organisationens hjemmeside: <https://bornsvilkar.dk/skaermguiden/>.

Sundhedsstyrelsens anbefalinger til brug af skærme

Sundhedsstyrelsen har udarbejdet anbefalinger om brug af skærme i fritiden til børn, unge og voksne. Styrelsen har gennemført en række undersøgelser om, hvad brugen af skærme betyder for vores søvn, fysiske aktivitet, stress, sociale relationer og ikke mindst for fællesskaberne i fritiden.

1. Brug ikke skærm op til sovetid

Søvn er vigtigt for børn og unges udvikling, indlæring og for dit mentale og fysiske helbred. Hvis du bruger skærm op til sovetid, kan det udsætte den tid, det tager at falde i søvn og betyde, at du ikke får tilstrækkeligt med søvn. Det "blå lys" fra skærmen forstyrrer døgnrytmen, og mange indtryk fra f.eks. sociale medier, videoklip, film eller computerspil op til sengetid kan gøre, at det tager længere tid at falde i søvn. Det er en god ide at skabe rolige og afslappende rutiner op til, at du skal sove. Du kan f.eks. læse en bog eller høre afslappende musik. For de mindste børn kan det f.eks. være, at du læser en historie sammen med dit barn eller synger en sang.

2. Lad din telefon eller tablet blive ude af soveværelset

Skærmbrug om natten kan forstyrre din søvn og gøre dig mindre udhvilet dagen efter. Sammenhængende søvn er vigtigt for at få en søvn af høj kvalitet, og det "blå lys" fra skærmen kan også gøre din søvn kortere eller påvirke kvaliteten af din søvn. Søvn af tilpas længde og kvalitet er vigtig for dit mentale og fysiske helbred. Hvis du bruger telefonen som vækkeur, så anskaf dig et traditionelt vækkeur i stedet for, og lad telefonen "sove" i et andet rum.

3. Brug tid væk fra skærmen, og husk at være fysisk aktiv

Det kan være hyggeligt og afslappende at bruge tid med en skærm, men det er vigtigt for din sundhed, at du ikke lader skærmen fylde så meget i hverdagen, at du ikke bruger tid på andre ting - herunder fysisk aktivitet og fysisk socialt samvær med venner og familie. Bevægelse og fysisk aktivitet er vigtigt for børns og unges motoriske udvikling, fysiske, sociale og mentale sundhed og for voksnes risiko for at få livsstilssygdomme.

4. Vær opmærksom på dit forbrug af sociale medier, og hvordan brug af skærm påvirker din trivsel

Sociale medier kan hjælpe dig med at holde kontakt med venner og familie i en travl hverdag. Du kan holde dig opdateret på f.eks. nyheder, læse artikler og søge oplysninger. Gaming kan give en kærkommen pause fra hverdagens udfordringer, hvor du spiller sammen med dine venner. Men når du bruger meget tid på skærmen, f.eks. på sociale medier, kan det bidrage til en følelse af stress, skabe bekymringer, give en oplevelse af ensomhed, lavt selvværd eller en oplevelse af at være uden for et fællesskab. Hvis sociale medier og gaming påvirker din trivsel negativt, kan det være en god ide at bruge tid på andre aktiviteter som f.eks. motion, samvær med venner eller en hobby, der giver mening for dig og påvirker dit humør og hverdag positivt.

Sundhedsstyrelsens anbefalinger kan findes på styrelsens hjemmeside: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2023/Sundhedsstyrelsens-anbefalinger-om-skaermbrug>.

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Punkt 4: Forberedelse til byrådsmødet den 19. juni 2024

Punkt 5: Evt.